

STRATEGIA ROZWOJU

GMINY DOROHUSK

**POWIAT CHEŁM
WOJEWÓDZTWO LUBLIN**

Dorohusk - Puławy 2001 r.

ZARZĄD GMINY DOROHUSK

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DOROHUSK

Opracowano:

w Gminie Dorohusk

przy koordynacji merytorycznej

Zakładu Gleboznawstwa Erozji i Ochrony Gruntów

**Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa
w Puławach**

Dorohusk - Puławy - 2001r.

A U T O R Z Y:

1. Franciszek Woch - IUNG Puławy - Koordynator
2. Olgierd Bielak - Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Chełmie
3. Marianna Borowik - Rejon Dróg Wojewódzkich w Hrubieszowie
4. Ryszard Borucki – Gminny Zakład Obsługi Sp. z o.o. w Dorohusku
5. Eugenia Dobrowolska – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin w Lublinie,
Delegatura w Chełmie
6. Zbigniew Gajda – Urząd Gminy Dorohusk
7. Jerzy Gaik – Urząd Celny w Białej Podlaskiej
8. Krzysztof Gontarz – Lubelski Zarząd Drogowych Przejść Granicznych - DPG
Dorohusk
9. Zbigniew Golda - Radny Rady Gminy Dorohusk
10. Jakub Hempel - Urząd Gminy Dorohusk
11. Mirosław Jarosz - Telekomunikacja Polska S. A. Obszar Chełm
12. Krystyna Jegorow - Lubelska Izba Rolnicza Oddział Chełm
13. Leon Jesionek – Właściciel Zakładu Spożywczego w Brzeźnie
14. Marian Kacprzak - Dyrektor Przedsiębiorstwa Zaopatrzenia Rolnictwa
i Gospodarki Żywnościowej w Brzeźnie
15. Antoni Karmel - Urząd Celny w Białej Podlaskiej
16. Anna Kawalec - Gminny Ośrodek Kultury i Turystyki w Dorohusku
17. Jerzy Kawalec - Członek Zarządu Gminy
18. Anna Kizińska – Urząd Gminy Dorohusk
19. Krystyna Kogut - Członek Zarządu Gminy Dorohusk
20. Jadwiga Kondras – Zamojska Korporacja Energetyczna S.A. Zamość
21. Marian Koniuszewski – Sołtys Sołectwa Zalasocze
22. Helena Korzeniewska – Sołtys Sołectwa Ludwinów
23. Władysław Kowalski – Właściciel Przedsiębiorstwa Serwisowo-
Usługowego „MIDEX” w Brzeźnie
24. Stanisław Kozaczuk – Sołtys Sołectwa Dorohusk
25. Jan Kucharski - Radny Rady Gminy Dorohusk, Członek Zarządu Gminy
26. Jerzy Kułak - Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych Oddział Wschodni
w Lublinie
27. Waldemar Lasek - Przewodniczący Rady Gminy Dorohusk
28. Bogusław Lodwich - Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
Oddział Lublin
29. Agnieszka Łukaszewska – Zarząd Chełmskich Parków Krajobrazowych
30. Stanisław Maksymiuk – Wójt Gminy Dorohusk
31. Józef Mazurek – Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
Oddział Chełm
32. Jan Mil – Sołtys Sołectwa Wólka Okopska
33. Wanda Mojak – Sołtys Sołectwa Kolonia Okopy
34. Eugeniusz Nowocień - Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa
w Puławach
35. Zbigniew Oziemczuk – Lubelski Zarząd Drogowych Przejść Granicznych
36. Elżbieta Piebiak - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie

Delegatura Chełm

- 37. Henryk Potocki – Sołtys Sołectwa Turka**
- 38. Stanisław Prończuk – Sołtys Sołectwa Brzeźno**
- 39. Halina Prucnal – Sołtys Sołectwa Zamieście**
- 40. Marek Prucnal – Sołtys Sołectwa Mościska-Ladeniska**
- 41. Ryszard Rachoń – Zamojska Korporacja Energetyczna S.A. Rejonowy Zakład Energetyczny w Chełmie**
- 42. Stanisław Rutkowski - Urząd Gminy Dorohusk**
- 43. Ryszard Samsonowicz - Członek Zarządu Gminy**
- 44. Mieczysław Seweryniuk - Właściciel „ADRIUST” Przetwórstwo Tworzyw Sztucznych w Dorohusku**
- 45. Katarzyna Smolińska – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Dorohusku**
- 46. Jan Soja - Członek Zarządu Gminy**
- 47. Jadwiga Szczerba - WODR Lublin z s. w Końskowoli, Oddział Rejonowy w Rejowcu**
- 48. Ryszard Szuryga - Gminny Klub Sportowy „Granica” w Dorohusku**
- 49. Helena Świdorska - Urząd Gminy Dorohusk**
- 50. Wiesław Tarasiuk - Urząd Celny Biała Podlaska - OCD Dorohusk**
- 51. Krystyna Ulewicz - Urząd Gminy Dorohusk**
- 52. Ryszard Waszczuk - Zarząd Dróg Wojewódzkich Lublin, Rejon Włodawa**
- 53. Krystyna Wojciechowska - Zarząd Chełmskich Parków Krajobrazowych w Chełmie**
- 54. Stefan Wojtaszuk - Gminny Ośrodek Kultury i Turystyki w Dorohusku**
- 55. Ryszard Zduńczuk - Zakład Gazowniczy Lublin - RG Chełm**

MOTTO:

Dziś problem nie polega już na tym, czy dokonywać zmian, lecz w jaki sposób i na jakich podstawach je dokonywać wobec nowej, dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Taką podstawą – w przypadku gmin - może stać się strategia rozwoju.

I. WPROWADZENIE

Radykalne zmiany systemowe dokonywane w kraju wywołują potrzebę zmian w zachowaniu różnego typu organizacji, jak przedsiębiorstwa, instytucje - w tym gminy, w celu dostosowania do tych zmian prowadzonej przez nie działalności. Stymulują również wyzwalanie inicjatyw oddolnych, zmierzających w kierunku wzrostu samodzielności i aktywności władz tych organizacji zarówno w bieżącej działalności, jak i podejmowaniu działań związanych z ich perspektywicznym rozwojem.

Proces transformacji systemowej posiada także swój wymiar przestrzenny - krajowy, regionalny, jak i dotyczący obszarów gmin. Zgodnie z postanowieniami ustawy o samorządzie terytorialnym (8) gminy dysponują określonym zakresem swobody w decydowaniu o sobie, wspólnym majątku oraz o zaspakajaniu lokalnych potrzeb społecznych. Gmina jako wspólnota samorządowa stała się podstawową formą organizacyjną lokalnego życia publicznego.

Głównym zadaniem władz samorządowych jest tworzenie możliwie jak najlepszych warunków życia dla mieszkańców gminy. Zakresem obejmuje szereg dziedzin, z których jako najistotniejsze uznać należy:

* **pracy** - uwzględniającą możliwość uzyskania pracy i dochodów, warunki pracy oraz dostępność miejsca jej wykonywania,

* **zamieszkania** - uwzględniającą dostępność mieszkań i warunki mieszkaniowe, jak też ład przestrzenny zabudowy, czy tereny rekreacji i wypoczynku,

* **środowiska przyrodniczego** - uwzględniającą zasoby i walory oraz jakość tegoż środowiska zarówno w skali całej gminy, jak i poszczególnych jej fragmentów,

* **obsługi** - obejmujących szeroki wachlarz podstawowych usług dla ludności we wszystkich sferach, jak bytowej, oświaty, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury, rekreacji i wypoczynku, bankowości itp.

Powyższe zadania władze samorządowe będą mogły realizować tylko w takim stopniu, na jaki pozwolą im istniejące warunki określone obowiązującymi w kraju zasadami prawno-organizacyjnymi, finansowymi, zasobnością finansową gminy oraz aktywnością i skutecznością działań struktur samorządowych. Działania władz lokalnych w tym zakresie powinny mieć dwojaki charakter:

- **strategiczny** - określający zadania kluczowe dla zaspokojenia podstawowych potrzeb lokalnych społeczności w określonym horyzoncie czasu,

- **bieżący** - nastawiony na realizację poszczególnych zadań szczegółowych, wynikających z ustaleń strategicznych.

Dla realizacji powyższych zadań gminy rywalizują między sobą o pozyskanie kapitału prywatnego i publicznego, gdyż od tego uzależniony jest rozwój gospodarczy, a w konsekwencji poziom życia miejscowej społeczności. Z kolei kapitał poszukuje dla siebie jak najlepszych warunków lokalizacyjnych, stąd gminy muszą tworzyć tzw. korzystne warunki dla tegoż kapitału. Aby to osiągnąć władze lokalne gminy powinny działać w dwóch kierunkach:

- **zewnątrznym** - zorientowanym na otoczenie gminy, poszukując w nim czynników sprzyjających oraz unikając zagrażających rozwojowi gminy,

- **wewnętrzny** - zorientowanym na zasoby własne gminy, które determinują poziom atrakcyjności lokalizacyjnej gminy dla ludności i podmiotów gospodarczych.

Dokonujące się w naszym kraju przemiany systemowe stwarzają potrzebę stosowania nowych - aktywnych stylów i form zarządzania, gdyż stare - polegające na realizacji decyzji i zaleceń podjętych odgórnie są mniej skuteczne. Nie zapewnią sukcesu w rozwoju gminy. Ponadto uwzględnić należy, że proces rozwoju będzie się odbywać w warunkach niepewności i ryzyka oraz liczenia w nim głównie na własne siły gminy.

Zagadnienie planowania strategicznego w polskich gminach pojawiło się dopiero w latach dziewięćdziesiątych (2). Większość gmin przyjmuje za swoją strategię rozwoju studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, wymagane

przez Ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym (9). Nie jest to właściwe podejście, gdyż „Studium...” stanowi jedynie przestrzenną lokalizację strategii rozwoju, a nie ją zastępuje. Właściwym jest stworzenie oddzielnego dokumentu - strategii rozwoju, któremu nadaje się rangę Uchwały Rady Gminy.

Ponieważ zarządzanie strategiczne jest w Polsce zagadnieniem nowym, stąd są trudności zarówno w opracowaniu „Strategii...”, jak i, a szczególnie w zrozumieniu przez Społeczeństwo metodyki oraz zawartych w niej przedsięwzięć. Stąd też należy określić, co rozumiemy pod pojęciem strategia. Termin ten jest synonimem takich określeń jak: sposób działania, droga postępowania, czy też program rozwoju. Najogólniej definiując:

Strategia rozwoju gminy - to określona koncepcja długofalowego, systemowego działania na danym obszarze.

Polega na formułowaniu zbioru długookresowych celów, ich modyfikacji w zależności od zmian w uwarunkowaniach, zachodzących na terenie i w otoczeniu, określeniu zasobów i środków niezbędnych do realizacji tych celów oraz określenie sposobów postępowania, zapewniających ich wykonania (14).

Zarządzanie strategiczne jest rozumiane jako ukierunkowany na przyszłość proces wyboru celów i kierunków rozwoju. Jest procesem kształtującym przyszłe wydarzenia związane z rozwojem danego terenu. Planowanie strategiczne jest więc rozumiane jako świadomy, systematyczny i ukierunkowany na przyszłość proces ciągłego przygotowywania i podejmowania decyzji dotyczących przyszłego kierunku i poziomu rozwoju gminy oraz koordynacji i łączenia podejmowanych przez władze samorządowe działań realizacyjnych na rzecz przyjętych ustaleń planistycznych z uwzględnieniem uwarunkowań zewnętrznych gminy (14).

Podstawowym zadaniem strategii rozwoju Gminy Dorohusk jest:

- wytyczenie perspektywicznych kierunków rozwoju na obszarze gminy,
- stworzenie warunków do pozyskiwania na rzecz rozwoju gminy środków finansowych ze źródeł zewnętrznych oraz optymalnego wykorzystania ograniczonych środków własnych,
- stworzenie warunków do lepszego dostosowania się gminy do zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia autorów niniejszego opracowania odnośnie zalet i wad w zakresie opracowywania i realizacji strategii rozwoju gmin - w celu zminimalizowania jej cech negatywnych - proponują połączenie /w jednym opracowaniu/ strategii z istotnymi elementami programu rozwoju. Stąd też - wykraczając poza ramy

klasycznego planowania strategicznego - szerzej rozbudowano rozdział IX - wybór optymalnej strategii rozwoju gminy o dokładniejsze uszczegółowienie planowanych przedsięwzięć strategicznych oraz terenową lokalizację przedsięwzięć o charakterze przestrzennym na mapie w skali 1:25`000. Pozwoli to - naszym zdaniem - na większe zrozumienie istoty planowania strategicznego na terenie Gminy Dorohusk, co jest niezbędne dla uzyskania akceptacji społecznej dla zawartych w niej przedsięwzięć oraz ułatwi wprowadzenie zadań o charakterze przestrzennym do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jako prawo miejscowe.

II. CEL PRZEDSIĘWZIĘCIA

Niniejsza strategia zakłada następujące cele:

I - AKTYWIZACJA EKONOMICZNA GMINY

zapewniająca:

- **Poprawę warunków materialnych /w tym zmniejszenie bezrobocia/ i socjalnych życia mieszkańców oraz gospodarowania na obszarze gminy,**

2. Kompleksowy rozwój infrastruktury technicznej i społecznej,

3. Pełne wykorzystanie warunków przyrodniczych.

II - EKOROZWÓJ NA OBSZARZE GMINY

przez równoczesne rozwiązywanie problemów i kolizji ekologicznych z gospodarczymi, w ramach przechodzenia z jednofunkcyjnego - rolniczego na wielofunkcyjny rozwój gospodarczy na terenie gminy przy wykorzystaniu lokalnych surowców.

III - WZORZEC OPRACOWYWANIA I REALIZACJI PLANÓW STRATEGICZNYCH ROZWOJU GMINY W WARUNKACH POLSKICH

IV - WZORZEC PROWADZENIA PRAC KOMPLEKSOWEGO ROZWOJU GMINY PRZYGRANICZNEJ

III. UZASADNIENIE PODJĘCIA ZADANIA

Niniejszą strategię rozwoju Gminy Dorohusk wykonano realizując zapotrzebowanie Rady i Zarządu Gminy na opracowanie zawierające wizję przyszłościową na obszarze gminy, uwzględniającą kierunki i zakres działań perspektywicznych oraz bieżących dla rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarze gminy. Jest ona jedną z pierwszych prób w Polsce opracowania strategii, z uwzględnieniem podstawowych elementów programu rozwoju gminy. Powyższe łączenie umożliwia dostosowanie do warunków polskich reguł programowania strategicznego, opracowanych w różnych krajach Europy Zachodniej, a nie przystosowanych do warunków polskich. Pozwoli to na większe zrozumienie przez Społeczeństwo celu, idei programowania i zawartych w nim przedsięwzięć, zwiększy uszczegółowienie, co ułatwi ich realizację, a umiejscowienie przedsięwzięć o charakterze przestrzennym na mapie istotnie ułatwi uwzględnienie w planach zagospodarowania

przestrzennego gminy jako plany miejscowe. Stąd też opracowanie to uznać należy jako pilotażowo-wdrożeniowe.

IV. KRÓTKI OPIS METODY OPRACOWANIA

Zarządzania strategiczne jako ukierunkowany na przyszłość proces wyboru celów i kierunków rozwoju oraz metod i sposobów ich osiągnięcia powinno zachować trzy podstawowe zasady (2):

1. Dogłębnego spojrzenia do wewnątrz gminy,
2. Szerokiego spojrzenia na zewnątrz gminy,
3. Dalekiego spojrzenia w przyszłość.

Zatem specyficznymi cechami, odróżniającymi planowanie strategiczne od innych rodzajów planowania, są (2):

1. Długiego horyzontu czasowego - 10-20 lat,
2. Skoncentrowania na wybranych, kluczowych dla rozwoju zagadnieniach,
3. Dokładnej analizy dostępności zasobów,
4. Identyfikowania słabych i mocnych stron na obszarze gminy,
5. Uwzględnienia najważniejszych zdarzeń i zmian mających miejsce w otoczeniu gminy,
6. Działań zawartych w strategii ukierunkowanych są na osiągnięcie konkretnych rezultatów.

Podstawowymi zaletami planowania strategicznego są (2):

1. Redukowanie niepewności funkcjonowania i rozwoju, wynikających z otoczenia danej jednostki przestrzennej oraz możliwości zwiększenia jej zdolności przystosowawczych,
2. Przyzwyczajenie przedstawicieli administracji publicznej - głównie Zarządu Gminy - do działania w warunkach niepewnego otoczenia,
3. Możliwość oceny skuteczności działań z punktu widzenia celów długookresowych, a nie z perspektywy realizacji działań doraźnych,
4. Relatywnie niski koszt opracowania planów strategicznych.

Podstawowymi wadami planowania strategicznego są:

1. Odmienność metodyczna oraz nadmierna ogólnikowość opracowania sprawia, że jest ono bardzo trudne do zrozumienia przez Społeczeństwo, a tym samym zaakceptowania do realizacji zawartych w nim przedsięwzięć.
2. Konieczność udziału dużej liczby uczestników spotkań warsztatowych, zaangażowanych do pracy nad strategią, lub mniejszej, ale z przygotowaniem zawodowym, co w gminach wiejskich jest dość trudne do uzyskania.
3. Brak odniesienia przestrzennego planowanych przedsięwzięć sprawia trudności z ich lokalizacją przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Przyjęta metoda opracowania niniejszej strategii przyjmuje jako podstawę niemiecką metodę ZOPP /Ziel Orientierte Projekt Planung - planowanie projektów ukierunkowane na cel/ (12), wykorzystanej m. in. przy opracowaniu „Zarys strategii mikroregionu Puławy” (12). Zawiera ona w sobie wszystkie w/w cechy pozytywne, jak i cechy negatywne. Dla wyeliminowania powyżej dostrzeżonych negatywów wprowadzono jej modyfikację. Polega ona na tym, że:

- ustalono jako dość duży, optymalny 55 osobowy zespół autorski przy koordynacji merytorycznej przedstawicieli jednostki naukowej /IUNG Puławach/, który zaproponował przedsięwzięcia i przedkłada je do szerokiej konsultacji społecznej,

- przewidziane przedsięwzięcia o charakterze przestrzennym zlokalizowano zarówno w terenie, jak i na mapie w skali 1:25`000. Ułatwi to proces konsultacji ze Społeczeństwem oraz usprawni proces dokonywanych zmian przy aktualizacji miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,

- dokonano większego uszczegółowienia w części projektowej, przez co niniejsza strategia spełnia również kryteria stawiane opracowywanym programom rozwoju gmin.

Opracowanie zawiera wszystkie niezbędne elementy - etapy jej opracowania (2, 12, 14):

- 1 - Diagnozę stanu istniejącego, opracowaną w układzie grup zagadnień, występujących na terenie gminy. Podstawą jej opracowania były dane liczbowe lub opisowe dostarczone przez Urząd Gminy w Dorohusku, uzyskane z innych instytucji, różne opracowania tematyczne dotyczące terenu gminy (3, 4), a także inwentaryzacja terenowa,

- 2 - Cele rozwoju gminy - opracowano w zespole autorskim przy konsultacji Zarządu, Rady Gminy, Stowarzyszenia Rozwoju Gminy i częściowej ze Społeczeństwem,

- 3 - Analizę możliwości rozwojowych gminy z podziałem na mocne strony /potencjały/ i słabe strony /problemy/ oraz szanse i zagrożenia /Analiza SWOT/ - opracowano jak wyżej,

4 - Wizje przyszłości gminy w układzie dwu scenariuszy: szans i zagrożeń - opracowano jak wyżej,

5 - Wybór optymalnej strategii rozwoju gminy,

6 - Kierunki działań strategicznych z przedstawieniem głównych zadań do realizacji,

7 - Realizacja strategii - ustalono instrumenty stymulowania rozwoju oraz system kontroli jej wykonania.

Strategię opracowano na okres 15 lat, tj. na lata 2002-2016 z uwzględnieniem etapu - okresu przejściowego w 2006 roku. Zakończenie opracowania przewidziano na dzień 15 listopada 2001 roku, zaś pozostałą część tego roku przewiduje się wykorzystać na konsultacje społeczne, niezbędne do przyjęcia opracowania Uchwałą Rady Gminy, opracowanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a następnie na dokonanie niezbędnych zmian w planie zagospodarowania przestrzennego, dalsze spotkania ze Społeczeństwem, a następnie przygotowanie planu społeczno-gospodarczego na 2002 rok z uwzględnieniem części przewidzianych w niej zadań.

V. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

Przy opracowaniu diagnozy stanu istniejącego, jak też realizacji dalszych etapów strategii koniecznym jest uszczegółowienie zagadnienia. Można w tym względzie posłużyć się różnymi kryteriami, jak: grupy uniwersalnych potrzeb społecznych (5), sfer funkcjonalnych (14) lub działów (14).

Uwzględniając ustalenia dokonane na Sesji Rady Gminy Dorohusk z dnia 18.01.2000 r. ustalono, że najbardziej optymalnym będzie opracowanie strategii według pięciu następujących działów /grup tematycznych/:

V.1. Infrastruktura techniczna i społeczna

V.2. Ochrona zdrowia i środowiska

V.3. Przedsiębiorczość, turystyka i rekreacja

V.4. Rolnictwo

V.5. Kultura, oświata i sport

V. 1. Infrastruktura techniczna i społeczna

Gmina Dorohusk, położona na wschodnich terenach przygranicznych Polski posiada infrastrukturę dość słabo rozwiniętą, adekwatną do swego położenia. Jej ocena zostanie przedstawiona oddzielnie dla każdego jej elementu.

V.1.1. DROGI

Zestawienie długości dróg na obszarze gminy w układzie własnościowym przedstawia tabela 1. Łączna długość dróg w gminie wynosi 186,1 km, w tym utwardzonych lub ulepszonych jest 105, 5 km, a nieutwardzonych 80,6 km, co stanowi 43,3% wszystkich dróg. Nieutwardzonych jest 15% dróg powiatowych, prawie 60% gminnych oraz wszystkie drogi rolnicze.

Przez centralną część gminy w kierunku zachód - wschód biegnie droga krajowa Nr 12 /S-82/ stanowiąca odgałęzienie drogi Poznań-Puławy-Lublin-Lwów-Kijów. Przez teren gminy biegnie na odcinku 17,3 km i prowadzi częściowo przez otulinę Chełmskiego Parku Krajobrazowego oraz w pobliżu rezerwatów przyrody: „Roskosz” i „Brzeźno”. Stan techniczny tej drogi, i inne parametry odbiegają od standardów.

Tabela 1

Zestawienie długości dróg na obszarze gminy Dorohusk według form ich własności*

Forma własności	Łączna długość dróg		W tym drogi utwardzone lub ulepszone	
	km	%	km	%
Krajowe	16,8**	9,0	17,3	100,0
Wojewódzkie	20,5	11,0	20,5	100,0
Powiatowe	53,3	28,7	45,3	85,0
Gminne	46,0	24,8	19,4	42,2
Zakładowe	3,0	1,7	3,0	100,0

Rolnicze	46,0	24,8	0,0	0,0
Razem	185,6	100,0	105,5	56,7

* - według danych Urzędu Gminy w Dorohusku

** - w tym 0,853 km w administracji Drogowego. Przejścia Granicznego

wielokrotnie uzupełnianą nawierzchnię, nieodpowiednie pobocza oraz zbyt małą szerokość. Ze względu na jej przebieg przez tereny zabudowane miejscowości: Berdyszcze i Okopy oraz ochronę środowiska, ruch kołowy do granicy należy w przyszłości skierować inną trasą z pominięciem w/w miejscowości. Ponadto konstrukcja nawierzchni powinna zostać wzmocniona do nośności 115 kN/oś.

Z północy na południe biegnie „nadbużańska” droga wojewódzka Nr 816 Terespol-Sławatycze-Włodawa-Zosin, łącząca trzy przejścia graniczne na wschodniej granicy państwa. Jej długość na terenie gminy wynosi 20,5 km.

Drogi powiatowe /53,3 km/ łączą pozostałe główne miejscowości gminy z miejscowościami gmin sąsiednich, a gminne tworzą podstawową sieć połączeń lokalnych. Połowa długość dróg gminnych będąca w stanie nieutwardzonym jest przyczyną utrudnień komunikacyjnych pomiędzy wieloma miejscowościami. Dodać należy, że część dróg gminnych i dojazdowych do pól znajduje się w strefie zalewowej Bugu, stąd wymaga częstego odbudowywania.

V.1.2. WODOCIĄGI

Podobnie jak infrastruktura drogowa również wodociągowa znacznie odbiega od średniej wojewódzkiej. W Województwie Lubelskim średnio 18% gospodarstw domowych korzysta z wodociągu, a w gminie zaledwie 7%.

W gminie Dorohusk sieć gminną tworzą obecnie trzy niezależne wodociągi. W północnej części gminy, z ponad 20-letniej sieci wodociągowej korzysta 263 odbiorców. W części zachodniej istnieje też od ponad 20 lat lokalne ujęcie wody z siecią i 56 odbiorcami w miejscowości Brzeźno. Leżąca w pobliżu Olenówka, gdzie w studniach stwierdzono ponad 10-krotne przekroczenie normy ilości chromu, nie jest zwodociągowana. Aktualnie trwają tu prace końcowe nad przygotowaniem projektu budowy stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowej.

W centralnej części gminy z wodociągu korzysta 219 odbiorców. Inwestycja ta nie jest zakończona i wymaga kontynuowania w miejscowościach: Dorohusk, Berdyszcze, Zalasocze i Okopy.

V.1.3. OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW I KANALIZACJA

W gminie funkcjonują trzy oczyszczalnie ścieków:

- w Brzeźnie o wydajności 100 m³/dobę i odbierająca ścieki od 56 użytkowników.
- w Dorohusku o wydajności 800 m³/dobę i odbierająca ścieki od 231 odbiorców z miejscowości: Dorohusk, Dorohusk Osada i Berdyszcze. Obecnie jest ona wykorzystywana zaledwie w 25%. Przewidywana jest rozbudowa sieci w miejscowościach: Dorohusk, Dorohusk Osada, Berdyszcze, Zalasocze, Okopy i Kol. Okopy.
- w Husynnem jest lokalną oczyszczalnią dla byłego Państwowego Gospodarstwa Rolnego.

29 miejscowości gminy nie posiada kanalizacji sanitarnej, co stanowi 87,9%.

Łączna długość sieci kanalizacyjnej w gminie wynosi 1542 metry, z której korzysta łącznie 287 użytkowników.

Zarówno sieci wodociągowe i kanalizacyjne, jak i oczyszczalnie ścieków są eksploatowane przez jednoosobową spółkę gminy.

V.1.4. GROMADZENIE I UTYLIZACJA STAŁYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH

W maju bieżącego roku przekazano do użytkowania gminne składowisko stałych odpadów komunalnych w Świerżach o pojemności 20 000 m³. Składowisko to, zgodnie z założeniami powinno funkcjonować przez okres 10 lat, po czym powinna nastąpić jego rozbudowa w kierunku północnym na teren po kopalni piasku - bezpośrednio przyległy do obecnego. Jest położone w pobliżu otuliny Chełmskiego Parku Krajobrazowego, spełnia więc ważną funkcję ekologiczną, gdyż przyczynia się do zmniejszenia zaśmiecania tego terenu przez tzw. dzikie wysypiska.

Właścicielem składowiska jest Gminny Zakład Obsługi. Obecnie nie dysponuje jeszcze wystarczającą ilością sprzętu technicznego dla zapewnienia systematycznego odbioru śmieci z gospodarstw domowych, położonych na terenie gminy.

V.1.5. GAZYFIKACJA NA OBSZARZE GMINY

Obecnie na terenie gminy nie ma przewodowej instalacji gazowej. Gospodarstwa domowe korzystają z gazu dostarczanego w butlach gazowych.

Przyczyną braku kanalizacji gazowej jest brak możliwości podłączenia się do sieci gazowej, gdyż taka nie występuje na obszarze gminy. Gmina Dorohusk uczestniczyła finansowo w przygotowaniu budowy sieci gazowej, która będzie przebiegała przez trzy gminy, tj.: Chełm, Kamień i Dorohusk. Obecnie budowa sieci jest w miejscowości Ignatów, w gminie Kamień.

Obecnie nie wykonano jeszcze wszystkich opracowań studialnych, brakuje:

- studium możliwości wykorzystania inwestycji
- studium wykonalności inwestycji.

Założenia techniczno-ekonomiczne do projektowanej sieci zawierały następujące dane:

- sieć wysokiego ciśnienia będzie o długości 12 km
- sieć niskociśnieniowa będzie o długości 126 km
- do sieci zostanie podłączonych 1760 gospodarstw domowych i 35 obiektów użyteczności publicznej.

V.1.6. SIEĆ TELEFONICZNA

Do sieci telefonii stacjonarnej podłączone są wszystkie miejscowości gminy Dorohusk. Korzysta z niej 1070 abonentów, co daje wskaźnik 14,11 abonenta na 100 mieszkańców. Jest to dobry wskaźnik przy średniej w powiecie na poziomie 15,52 abonenta.

Głównym usługodawcą telefonii stacjonarnej jest Telekomunikacja Polska S.A. Posiada nowoczesną sieć teletechniczną wraz z centralą cyfrową umożliwiającą świadczenie wszystkich usług oferowanych przez TP S.A. Łączy międzycentralowe cyfrowe po kablach światłowodowych w systemie SHD. Centrala telefoniczna należy do najnowocześniejszych w świecie - może świadczyć wszystkie usługi dostępne w telekomunikacji polskiej o standardzie światowym /np.: ISDN, łącza dzierżawione, teletransmisja cyfrowa/.

Na terenie gminy, gdzie wystąpiły braki sieci lub stwierdzono potrzebę i zasadność zainstalowano łącznie 28 aparatów wrzutowych.

Gmina jest również objęta zasięgiem telefonii komórkowej, gdyż wybudowano tu stacje przekaźnikowe tej telefonii dla: Plus GSM, Era GSM i Centertel GSM.

Obecnie są prowadzone prace projektowo-wykonawcze dla pozostałych abonentów, którzy zgłosili zapotrzebowanie na telefon

V.2. OCHRONA ZDROWIA I ŚRODOWISKA

V.2.1. OCHRONA ZDROWIA

Obecnie zadania z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej pełnione są przez następujące placówki:

- 1 - Gminny Ośrodek Zdrowia w Dorohusku
- 2 - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Zamieściu*
- 3 - Praktyka Lekarza Rodzinnego w Brzeźnie.

Gminny Ośrodek Zdrowia w Dorohusku świadczy opiekę lekarsko-pielęgniarską dla największej grupy pacjentów z terenu gminy /ok. 3000 osób zapisanych na tzw. listę pozytywną/. Jest czynny codziennie w godz. 7-18 w dniach od poniedziałku do piątku, a w sobotę i niedzielę w godz. 8-12. W ośrodku pracuje dwóch lekarzy /internista - reumatolog oraz pediatra - specjalista medycyny rodzinnej/, trzy pielęgniarki środowiskowo-rodzinne, położna środowiskowa, pielęgniarka w środowisku nauczania i wychowania oraz dwie pielęgniarki praktyki.

Raz w tygodniu /czwartki/ istnieje możliwość pobrania badań laboratoryjnych w ośrodku zdrowia, a w pozostałe dni w laboratorium SP ZOZ w Chełmie.

Porady lekarzy specjalistów są udzielane w Przychodni Przyszpitalnej SP ZOZ, do której pacjenci mogą zgłaszać się, po uprzednim uzyskaniu skierowania przez lekarza pierwszego kontaktu i uzgodnieniu terminu wizyty. Tam też istnieje możliwość diagnostyki radiologicznej i wykonania badań USG.

Na terenie Ośrodka Zdrowia w Dorohusku funkcjonuje też Przychodnia Obwodu Lecznictwa Kolejowego, w której przyjmuje pacjentów lekarz medycyny pracy /dwa razy w tygodniu/. Przyjmuje ona pacjentów zapisanych do Branżowej Kasy Chorych. Niestety nie zapewnia ona opieki pielęgniarskiej.

W ośrodku mieści się też gabinet stomatologiczny, funkcjonujący na zasadzie indywidualnego kontaktu z Lubelską Regionalną Kasą Chorych. Usługi stomatologiczne świadczone są na rzecz wszystkich, ubezpieczonych mieszkańców gminy.

W Wiejskim Ośrodku Zdrowia w Zamieściu* pracuje jeden lekarz medycyny ogólnej i cztery pielęgniarki. Jest czynny codziennie w dni powszednie, a w soboty pełni dyżury lekarsko-pielęgniarskie.

---

* zaprzestał działalności z dniem 30 maja 2001r.

GOZ Dorohusk i WOZ Zamieście są placówkami SP ZOZ w Chełmie. Obydwa ośrodki są obsługiwane przez karetkę WKTS, umożliwiającą lekarzom i pielęgniarkom środowiskowym dojazdy do domów pacjentów. Dodać jednak należy, że ze względu na ograniczenia finansowe wyjazdy te są ograniczone do niezbędnych przypadków. Uwzględniając powyższe problemy, koszty pracy karetki jednego dnia w tygodniu pokrywa Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dorohusk. Wówczas są realizowane planowe wizyty lekarza i położnej oraz wizyty pielęgniarek środowiskowych.

Praktyka Lekarza Rodzinnego w Brzeźnie odbywa się w dawnym punkcie lekarskim. Pracuje tu jeden lekarz, który przyjmuje pacjentów dwa razy w tygodniu.

Powyższe informacje dowodzą, że jak na gminę zaliczaną do większych obszarowo, zakres świadczonych usług medycznych jest niewielki. Dotyczy to szczególnie małej dostępności do lekarzy specjalistów, opieki medycznej dla dzieci /głównie pediatrycznej i stomatologicznej/ oraz małej dostępności do specjalistycznych badań diagnostycznych.

V.2.2. OCHRONA ŚRODOWISKA

Gminę Dorohusk można zaliczyć do obszaru o małym skażeniu środowiska przyrodniczego. Wynika to stąd, że nie ma tu, ani w bliskiej odległości zakładów przemysłowych o dużej uciążliwości dla środowiska. Ponadto większość zbiorników i cieków wodnych jest w wysokiej klasie czystości.

Podstawowymi problemami ekologicznymi dla obszaru gminy są:

- duże zanieczyszczenie /poza klasyfikacją czystości/ rzeki Bug
- mały /7% -owy/ wskaźnik zwodociągowania instytucji i gospodarstw
- bardzo mały wskaźnik /tylko 287 gospodarstw i PGR Husynne/ skanalizowania gospodarstw i instytucji
- brak instalacji gazowej
- przebieg trasy komunikacyjnej /drogi S - 12 przez tereny zabudowane/
- brak systemu gromadzenia i segregacji śmieci.

Podstawowym atutem gminy jest oddane ostatnio do eksploatacji gminne składowisko stałych odpadów komunalnych w Świerzach.

Północna część gminy Dorohusk /o powierzchni 2800 ha/ znajduje się w granicach Chełmskiego Parku Krajobrazowego, utworzonego dla ochrony walorów przyrodniczych,

historycznych i kulturowych występujących na tym obszarze, a część większa powierzchniowo /4090 ha/ w granicach Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Na obszarze gminy znajdują się dwa rezerwaty przyrody: „Brzeźno” i „Roskosz”. Rezerwat „Brzeźno” obejmuje powierzchnię 157,78 ha, z czego w granicach administracyjnych gminy Dorohusk 124,48 ha. Został utworzony dla ochrony torfowisk węglanowych.

Rezerwat „Roskosz” jest dwukrotnie większy - zajmuje powierzchnię 339,29 ha, jest aktualnie największym torfowiskiem węglanowym w Polsce.

Gmina Dorohusk charakteryzuje się występowaniem różnorodnych zbiorowisk wodnych, szuwarowych, torfowiskowych, leśnych, zaroślowych i synantropijnych.

Na obszarze gminy występują wody eutroficzne - w zbiorniku Husynne, starorzeczu Bugu, rzekach /Bug, Udal, Kacap, Gdolanka/, Kanale Świerżowskim oraz rowach melioracyjnych.

Charakterystyczne zbiorowiska roślinności wodnej wykształciły się głównie w starorzeczach Bugu, torfiankach i w zbiorniku Husynne. Na brzegach zbiorników wodnych, na śródpolnych, podmokłych obniżeniach pochodzenia krasowego, na śródleśnych bagnach oraz w zabagnionych dolinach rzecznych Bugu, Kacapu i Udalu występują zbiorowiska roślin szuwarowych, głównie zespoły trzciny.

V.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, TURYSTYKA I REKREACJA

V.3.1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Na obszarze gminy zamieszkiwało w 1999 roku 7691 osób, a obecnie 7606 osób. Dostrzegany jest więc proces zarówno starzenia się społeczeństwa oraz jeszcze bardziej groźny wyludniania.

W 1999 roku na terenie gminy było zarejestrowanych 235 podmiotów gospodarczych, w tym jedno przedsiębiorstwo państwowe, 5 spółek prawa handlowego /w tym jedna z udziałem kapitału zagranicznego/, 5 spółdzielni oraz 186 zakładów osób fizycznych. Do ważniejszych podmiotów gospodarczych można zaliczyć:

- Samochodowy Skład Celny - Agencja Celna
- CELMAK Sp. z o.o. w Lublinie, Oddział Dorohusku
- Agencja Celna Transport-Spedycja „JAG-FBG”

- LEDA Sp. z o.o. Warszawa, Oddz. w Brzeźnie
- PHU GRANICA, przejście graniczne w Dorohusku
- PHU Export-Import ZOMAR S. A. w Chełmie
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Serwisowe MIDEX SERVICE Sp. z o.o. w Brzeźnie
- Przedsiębiorstwo Spedycji Międzynarodowej C. Hartwig Warszawa, Oddz. Chełm
- Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Brzeźnie

V.3.2. TURYSTYKA I REKREACJA

Na obszarze gminy znajdują się zbiorniki wodne z wodą o dość dużej czystości /zbiornik Husynne/

Bazę noclegową dla potrzeb turystyki stanowią: hotel „Granica” znajdujący się przy drodze dojazdowej do przejścia granicznego, trzy gospodarstwa agroturystyczne oraz pokoje noclegowe w budynku Gminnego Klubu Sportowego „Granica”.

V.4. ROLNICTWO

Ze struktury użytkowania gruntów /tabela 2/ wynika, że na obszarze gminy Dorohusk niewielki udział /zaledwie 35,2%/ zajmują grunty orne, a duży użytki zielone /32,4 %/. Dużą powierzchnię zajmują nieużytki /aż 5,1%/ oraz lasy nie objęte ewidencją /7,3%/, łącznie z powierzchnią wyrównawczą. Występuje tu też duże zróżnicowanie udziału poszczególnych użytków we wsiach tej gminy /tabela 3/. Przykładowo największy wskaźnik udziału lasów występuje we wsi Ladeniska /730 ha - 65,5%, zaś najmniejszy - zerowy we wsiach: Rozkosz i Stefanów, gruntów ornych /od 18,4% we wsi Berdyszczce do 66,9% we wsi Okopy Kolonia i 68,5% we wsi Stefanów/, użytków zielonych /od 14,3% w Dorohusku Os. do 45,9% w Ludwinowie/, wód /od 0,3% w Ladeniskach do 12,1% w Husynnem/ oraz nieużytków /od 0,2% we wsi Michałówka do 23,3% w Brzeźnie i 24,9% w Kępie/.

Tabela 2

Struktura użytkowania gruntów w Gminie Dorohusk*

Lp	Rodzaj użytku	Powierzchnia w ha	Udział procentowy
1	Grunty orne	6778	35,2
2	Sady	109	0,6
3	Łąki	4935	25,7
4	Pastwiska	1288	6,7
5	Użytki rolne razem	13110	68,2
6	Lasy	2172	11,3
7	Wody	216	1,1
8	Rowy	176	0,9
9	Drogi	477	2,5
10	Tereny kolejowe	173	0,9
11	Tereny zabudowane	293	1,5
12	Tereny różne	235	1,2
13	Nieużytki	983	5,1
14	Ogółem grunty ewidencjonowane	17835	92,7
15	Lasy nie objęte ewidencją i powierzchnia wyrównawcza	1407	7,3
16	Ogółem powierzchnia ewidencyjna	19242	100,0

* - dane Urzędu Gminy w Dorohusku, według stanu na dzień 31.12.2000 r.

Tabela 3

Struktura użytkowania gruntów w Gminie Dorohusk w układzie obrębów ewidencyjnych*

/w ha/

Lp	Nazwa obrębu	Powierzchnia ogólna	Użytki rolne				Lasy	Wody	Drogi	Tereny zabudowane	Ter. różne i nieuż.
			gr. orne	sady	uż. zielo ne	razem					
1	Barbarówka	226	109	3	81	193	11	4	9	6	3
2	Berdyszcze	152	28	1	67	96	8	12	17	7	12

3	Brzeźno	1916	449	2	615	1066	163	20	116	38	513
4	Dobryłówka	91	24	1	31	56	22	1	6	3	3
5	Dorohusk w.	1051	411	8	504	923	6	14	34	17	57
6	Dorohusk os	154	81	17	22	120	1	1	11	15	6
7	Husynne	1073	336	1	421	758	118	130	22	19	26
8	Kępa	571	207	8	164	379	30	4	9	6	143
9	Kolemczyce	394	136	-	208	344	8	17	11	2	13
10	Kroczyń	494	208	1	219	428	10	6	12	5	33
11	Ladeniska	1115	194	1	117	312	730	3	13	11	46
12	Ludwinów	207	79	4	95	178	6	3	12	5	3
13	Majdan Skordiów	303	128	1	42	171	86	3	7	2	34
14	Michałówka	432	206	1	102	309	98	3	13	8	1
15	Olenówka	372	203	3	123	329	1	3	15	5	19
16	Okopy wieś	647	214	3	255	472	59	10	63	11	32
17	Okopy Kol.	444	297	5	88	390	11	8	19	11	5
18	Ostrów	341	161	4	134	299	2	10	11	9	10
19	Pogranicze	309	125	-	93	218	63	3	5	4	16
20	Puszki	321	183	-	123	306	1	2	5	2	5
21	Rozkosz	436	129	1	285	415	-	3	8	5	5
22	Skordiów	669	250	2	215	467	144	16	16	5	21
23	Stefanów	181	124	1	48	173	-	2	3	1	2
24	Świerże Zam	2153	1053	17	677	1747	166	39	84	35	82
25	Świerże Kol.	496	185	3	252	440	12	12	22	1	9
26	Teosin	717	258	7	336	601	67	14	16	9	10
27	Turka Myszk	1335	418	1	601	1020	173	24	37	23	58
28	Wólka Okop	522	204	9	160	373	67	8	41	17	16
29	Zalaszce	209	149	3	47	199	2	4	-	3	1
30	Zanowinie	504	229	1	98	328	107	14	13	8	34
	Ogółem ha	17835	6778	109	6223	13110	2172	392	650	293	1218
	Ogółem %	100,0	38,0	0,6	34,9	73,5	12,2	2,2	3,6	1,7	6,8

* - bez lasów nie objętych ewidencją i powierzchni wyrównawczej

Dane przedstawiające strukturę własności gruntów, zawarte w tabeli 4 dowodzą, że jest ona charakterystyczna dla terenów przygranicznych. Duży udział w strukturze posiadają grunty Skarbu Państwa, które zajmują łącznie 37,4%, w tym w dyspozycji Agencji Rolnej Skarbu Państwa 22,7%, 11,0% w Zarządzie Administracji Lasów Państwowych i 3,7% innych gruntów Skarbu Państwa. Relatywnie dużo, w stosunku do innych gmin, analizowany obszar posiada grunty komunalnych /3,7%/ i wspólnot gruntowych /2,5%/. Duży udział gruntów państwowych jest kosztem małego udziału gruntów we władaniu indywidualnych gospodarstw rolnych, zajmują one zaledwie 45,5%. W sektorze prywatnego rolnictwa użytki rolne zajmują 90,3% powierzchni ogólnej, w tym grunty orne stanowią 56,3% użytków rolnych, łąki 33,7%, a pastwiska 9,0%. Duży udział użytków rolnych stanowi naturalne korzystne warunki dla chowu bydła.

Sady zajmują niewielki udział w strukturze użytków rolnych - zaledwie 1,0%, głównie jako sady przydomowe.

Tabela 4

Struktura własnościowa gruntów*

Lp	Wyszczególnienie grup rejestrowych	Powierzchnia w ha	Udział procentowy
1	Grunty Skarbu Państwa w dyspozycji AWRSP	4373	22,7
2	Grunty Skarbu Państwa w zarządzie Administracji Lasów Państwowych	2114	11,0
3	Pozostałe grunty Skarbu Państwa	713	3,7
4	Grunty komunalne	708	3,7
5	Gospodarstwa rolne	8752	45,5
6	Grunty spółdzielni	547	2,8
7	Grunty kościelne	37	0,2
8	Wspólnoty gruntowe	477	2,5
9	Grunty osób prawnych	114	0,6
10	Lasy nieewidencjonowane i powierzchnia wyrównawcza	1407	7,3
11	Ogółem powierzchnia geodezyjna	19242	100,0

* - dane Urzędu Gminy Dorohusk, według stanu na dzień 31.12.2001 r.

Bonitację gruntów użytkowanych rolniczo, według klas gleb przedstawia tabela 5. Wynika z niej, że przeważają grunty o średniej /53,7%/ i niskiej przydatności rolniczej /33,2%/. Udział gleb bardzo dobrych i dobrych wynosi zaledwie 13,1%, co istotnie ogranicza uprawę roślin wymagających gleb dobrych /buraki cukrowe, pszenica/ oraz uzyskiwanie wysokich plonów, a tym samym dużych dochodów z rolnictwa.

Tabela 5

Klasyfikacja użytków rolnych w gminie Dorohusk według klas gleb*

Klasa gruntów	Użytki rolne razem**		Grunty orne		Użytki zielone	
	ha	%	ha	%	ha	%
I	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
II	4	0,0	4	0,1	0,0	0,0
IIIa	227	1,7	227	3,3	0,0	0,0
III	583	4,5	0,0	0,0	583	9,4
IIIb	898	6,9	898	13,2	0,0	0,0
IVa	2079	16,0	2079	30,7	0,0	0,0
IV	3162	24,3	0,0	0,0	3162	50,8
IVb	1736	13,4	1736	25,6	0,0	0,0
V	3090	23,8	1343	19,8	1747	28,0
VI	1187	9,1	467	6,9	720	11,6
VIZ	35	0,3	24	0,4	11	0,2
Razem	13001	100,0	6778	100,0	6223	100,0

* - według danych IUNG w Puławach () i Urzędu Gminy

** - bez udziału sadów

Rolnictwo gminy Dorohusk charakteryzuje też niekorzystna organizacja przestrzenna gospodarstw rodzinnych /rozłóg gruntów/. Średnia powierzchnia gospodarstwa w gminie wynosi zaledwie 4,85 ha użytków rolnych. Na gospodarstwo przypada średnio 5,0 działek o 1,1 hektarowej powierzchni. W wielu wsiach konieczne jest scalanie gruntów. Bardzo niekorzystny jest udział gospodarstw w poszczególnej grupie obszarowej /tabela 6/, gdzie gospodarstw do 2,0 ha jest aż prawie 50%, powyżej 7,0 ha zaledwie 10,5%, a gospodarstw tzw. parytetowych /o powierzchni dającej rodzinie rolniczej dochód na poziomie dochodu w rodzinie pozarolniczej - ok. 15-20 ha UR/ jest mniej niż 3%. Wskaźniki te znacznie niekorzystnie odbiegają od średniej wojewódzkiej i krajowej.

Tabela 6

Struktura wielkości gospodarstw rodzinnych

Wyszczególnienie	Liczba lub %	Przedziały wielkości gospodarstw w ha					
		do 2,0	2,1-5,0	5,1-7,0	7,1-10,0	10,1-15,0	pow. 15,0
Gmina	1805 szt	892	547	120	127	67	52
Dorohusk	100,0 %	49,5	30,3	6,6	7,0	3,7	2,9
Woj. lubelskie	100,0 %	2,1	16,8	25,6	36,2	11,8	7,5
Polska	100,0 %	22,6	34,0	12,4	12,3	10,2	8,5

Istniejące rozdrobnienie gospodarstw stanowi istotny czynnik wpływający na wzrost kosztów produkcji rolniczej i uzyskiwanie z niej dochodów, uniemożliwia akumulację kapitału niezbędnego do podjęcia inwestycji dla rozwoju gospodarstwa. Według oceny możliwości rozwojowych, dokonanej przez użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych podczas spisu rolnego w 1996 r., w byłym województwie chełmskim 59,8% gospodarstw uznano jako nierozwojowe, a jedynie 15,4% deklarowało rozwój gospodarstwa.

Na terenie gminy Dorohusk tendencje te są jeszcze bardziej wyraźne, szczególnie we wsiach: Kolemczyce, Mościska, Dobryłówka, Puszki, Pogranicze, Majdan Skordowski, Myszkowiec i Rozkosz, gdzie obserwuje się przyspieszony proces wyludniania.

Pochodną jakości gleb jest struktura zasiewów, w której dominują zboża - 73,5% powierzchni obsianej i ziemniaki - 13,8%. Mały udział zajmują uprawy roślin pastewnych, a w przedziale niewielkich udziałów /1,4-2,6%/ występują takie uprawy, jak: buraki cukrowe, kukurydza na zielonkę i warzywa gruntowe.

W związku z jakością gleb, strukturą zasiewów i rodzajem produkcji rolniczej można rozważać powstanie grup producenckich jedynie w zakresie uprawy zbóż i ziemniaków.

Przygraniczny charakter gminy oraz funkcjonujące drogowe i kolejowe przejścia graniczne z Ukrainą stwarzają pewne zagrożenie w zakresie przenikania chorób i szkodników roślin i chorób zwierząt. Aby temu zapobiec funkcjonują obecnie graniczne placówki inspekcji ochrony roślin i inspekcji weterynaryjnej. Dla zmniejszenia ryzyka przenikania chorób celowym jest rejestrowanie producentów rolnych, wprowadzenie paszportów roślin oraz uściślanie wydawanych świadectw pochodzenia zwierząt.

Na terenie gminy nie ma bazy przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym szczególnie potrzebnych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego oraz ubojni zwierząt. Nie ma też jednostek /grup producentów/, które zajmowałyby się przechowywaniem, pakowaniem, jak również sortowaniem, myciem, ważeniem i konfekcjonowaniem płodów rolnych.

Duży udział gleb mało przydatnych do produkcji rolnej stwarza konieczność zmiany sposobu użytkowania gruntów rolnych na inny sposób, szczególnie pod zalesienie, na cele ekologiczne, turystyczne czy pod zabudowę dla celów mieszkaniowych, usługowych lub przemysłowych.

W procesie zalesiania powinno się uwzględniać również istniejące tereny leśne w aspekcie ich łączenia w większe kompleksy. W ten sposób byłaby kształtowana strefa ekotonowa, tj. zagospodarowana strefa przejściowa granicy lasu z ekosystemami polnymi, łąkowymi i wodnymi, szczególnie wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu. Powierzchnia gruntów słabych jest duża - wynosi 2045 ha. Przy wykonaniu sugerowanych zalesień lesistość w gminie może wzrosnąć do 28,6% /5500 ha/, tj. średniego poziomu lesistości kraju.

Znaczną część powierzchni gminy /21,5%/ zajmują tereny w granicach Chełmskiego Parku Krajobrazowego, a wraz z otuliną stanowią znaczny obszar wyłączony z intensywnej produkcji rolnej.

Dużą przeszkodę w działalności rolniczej jest niski poziom infrastruktury technicznej, omówiony w rozdziale V.1. Infrastruktura techniczna i społeczna oraz okresowe wylewy rzeki Bug, które mają miejsce na obszarze 40-100 ha gruntów ornych i 500-700 ha użytków zielonych.

Duża ilość zbiorników wodnych sprzyja hodowli ryb. Aktualnie zarybionych jest 216 ha lustra wody.

Obsada zwierząt na terenie gminy też nie jest duża - 73 sztuki/100 ha użytków rolnych, w tym bydła 28 sztuk/100 ha użytków rolnych, w tym krów 16 szt./100 ha UR i trzody chlewnej - 45 szt./100 ha UR. W województwie obsada jest znacznie większa i wynosi odpowiednio: 115,5; 32,8; 18,8 oraz 83,1 szt./100 ha UR. Chów zwierząt gospodarskich jest ekstensywny, o czym świadczy funkcjonujący na terenie gminy tylko jeden punkt unasienniania zwierząt oraz to, iż tylko w dwu gospodarstwach krowy objęte są kontrolą użytkowości.

Istniejący stan budynków i sanitarny gospodarstw produkujących mleko jest wysoce niezadawalający. Utrzymanie się więc ich na rynku wymaga przeprowadzenia w najbliższym czasie remontów i modernizacji pomieszczeń dla krów, z uwzględnieniem budowy płyt gnojowych, zainstalowania wydajnych urządzeń do usuwania obornika i schładzania mleka.

V.5. KULTURA, OŚWIATA I SPORT

Na terenie gminy istnieją dość dobre warunki do prowadzenia działalności kulturalnej. W Dorohusku jest odrestaurowany Pałac Suchodolskich, pełniący funkcję Gminnego Ośrodka Kultury, dwa wiejskie ośrodki kultury /w Wólce Okopskiej z małym amfiteatrem, zadaszoną sceną i utwardzonym placem i Brzeźnie/ oraz dziewięć świetlic i remizo-świetlic /oświatowej: w Dorohusku - na bazie Gminnej Biblioteki Publicznej oraz trzech jej filii: w Turce, Świerżach i Brzeźnie, sportowej: na bazie pełnowymiarowych czterech boisk piłkarskich w Turce, Wólce Okopskiej, Dorohusku i będącego w budowie Świerżach/.

Na obszarze gminy prężnie działają zespoły ludowe /śpiewacze i obrzędowe/, prezentujące /z sukcesami/ autentyczną, niestylizowaną kulturę ludową oraz folklor przekazywane z pokolenia na pokolenie. Bogactwem kulturowym gminy jest przede wszystkim duża aktywność mieszkańców, gdzie oprócz zespołów śpiewaczych jest kilkunastu znaczących twórców, m. in. poetów, malarzy oraz wykonujących artystyczne pisanki, koronkarstwo, wyroby z drewna i inne rękodzieła.

Bardzo pozytywnym elementem jest duża aktywność społeczeństwa w dziedzinie kultury. Uwidacznia się w tym, że corocznie w organizację kilkudziesięciu imprez kulturalno-rozrywkowych, sportowych czy turystycznych aktywnie włączają się zarówno wyspecjalizowane w swej działalności podmioty czy osoby, jak i wielka rzesza bezimiennych animatorów, społeczników, bez których pomocy zorganizowanie wielu przedsięwzięć byłoby niemożliwe.

Od kilku lat z powodzeniem utrzymywana jest wymiana kulturalna, sportowa i turystyczna z przygraniczną gminą Huszcza oraz niedalekim Rejonem Lubomelskim na Ukrainie w ramach tzw. „etnicznego przenikania kultur”. Owocuje ona kilkakrotnym w ciągu roku przyjazdem zespołów folklorystycznych i sportowych na organizowane w gminie imprezy i odwrotnie.

Jednym z głównych czynników dynamizujących rozwój cywilizacyjny społeczeństwa jest podniesienie poziomu edukacji. Celowi temu ma służyć wdrażana obecnie reforma oświaty. Przyjęty trójpoziomowy ustrój szkolny (szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna) zmierzają do zniwelowania różnic kształcenia, wychowania i opieki

między poszczególnymi regionami kraju. Zadaniu temu może sprostać tylko szkoła nowoczesna, dobrze wyposażona z wykwalifikowaną kadrą i wystarczającą bazą.

Wszystkie szkoły na terenie gminy Dorohusk mają za sobą zmiany strukturalne i rozpoczęły zmiany programowe, zgodnie z wymogami reformy. Dokonane zostały również korekty w sieci szkół.

Podstawowym kryterium decydującym o sieci szkół w gminie jest sytuacja demograficzna, która wymusza decyzje organizacyjne. Na przestrzeni lat 1993 – 2000 widoczny jest spadek urodzeń dzieci, co nie jest zjawiskiem odosobnionym w skali kraju. Liczba dzieci urodzonych w roku 2000 to tylko 46,8 % liczby uczniów tegorocznych klas trzecich, 59,8 % liczby uczniów tegorocznych klas pierwszych oraz 52,0 % ogólnej liczby sześciolatków w roku szkolnym 2001/2002. Stąd wniosek, że liczba uczniów w szkołach w gminie Dorohusk w latach najbliższych będzie malała. Szkoły najmniejsze są bardziej kosztowne w utrzymaniu od szkół z dużą liczbą uczniów.

Rok szkolny 2001/2002 to pierwszy rok pełnego trzyletniego gimnazjum. Do szkół podstawowych uczęszcza 662 uczniów, a do gimnazjów 336 uczniów – łącznie 958 uczniów.

Funkcjonują aktualnie: Zespół Szkół Ogólnokształcących w Dorohusku, Zespół Szkół Ogólnokształcących z oddziałami integracyjnymi w Brzeźnie, szkoły podstawowe w: Świerżach, Wólce Okopskiej i Michałowce oraz przedszkole samorządowe w Dorohusku. Wychowaniem przedszkolnym objęte są wszystkie dzieci sześciolatki z terenu gminy oraz chętne młodsze z miejscowości: Świerże, Dorohusk i okolic.

Baza lokalowa szkół w gminie jest zróżnicowana. Szkoły w: Dorohusku, Wólce Okopskiej i Michałowce mieszczą się w budynkach murowanych i posiadają wystarczającą ilość miejsc dydaktycznych. Szkoła w miejscowości Świerże mieści się w trzech budynkach z których jeden jest murowany i również wymaga remontu. Szkoła w Brzeźnie posiada złe warunki lokalowe i stąd budowa nowego budynku, którego nowa część zostanie przekazana do użytku jeszcze w 2001r. Niezadowalające warunki lokalowe posiada szkoła filialna w Turce. Wszystkie szkoły z wyjątkiem szkół w Brzeźnie, Turce i budynku w Świerżach posiadają centralne ogrzewanie. Szkoły dysponują małą ilością pracowni przedmiotowych, zaś istniejące pracownie komputerowe są z reguły przestarzałe bez dostępu do internetu (z wyjątkiem szkoły w Dorohusku). Świetlicą dysponują szkoły w Dorohusku i Świerżach i tam też funkcjonują stołówki wydające obiady uczniom. Żadna ze szkół nie dysponuje pełnowymiarową salą gimnastyczną.

Biorąc pod uwagę względy demograficzne, społeczne i kulturowe wydaje się, że w przyszłości trzy miejscowości: Dorohusk, Świerże i Brzeźno będą stanowiły centra oświatowe

gminy. Pilnie realizowane być powinny inwestycje w zakresie budowy budynku szkolnego i rozbudowy istniejącego w Świerżach oraz kompleksu sportowego przy szkole w Dorohusku. Znacznych środków na remonty wymaga szkoła w Dorohusku. Przy szkołach brak jest boisk sportowych i bieżni lekkoatletycznych oraz innych urządzeń sportowych. W celu ogólnego wychowania dzieci i młodzieży niezbędna jest budowa hali sportowo – widowiskowej przy szkole w Dorohusku również dla ogólnego wykorzystania.

W trakcie prac nad dokumentem strategii podnoszono problem braku ponadgimnazjalnej szkoły dla młodzieży, która nie chce lub nie może opuścić rodzinnych stron.

Na terenie gminy istnieją dość dobre warunki, jeśli chodzi o bazę do prowadzenia działalności kulturalnej: Pałac Suchodolskich, dwa Wiejskie Ośrodki Kultury: w Wólce Okopskiej i Brzeźnie i 9 świetlic.

Bazę sportową stanowią: cztery pełnowymiarowe boiska sportowe: w Turce, Wólce Okopskiej, Świerżach i Dorohusku.

VI. ANALIZA MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

VI.1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I SPOŁECZNA

Mocne strony gminy

- + Pełne możliwości korzystania z sieci telefonicznej kablowej i bezprzewodowej
- + Nadgraniczne położenie gminy na ważnym szlaku komunikacyjnym z Warszawy i Lublina w kierunku Kijowa
- + Posiadanie na swoim terenie międzynarodowego przejścia granicznego w Dorohusku kolejowego i drogowego
- + Istniejące w strefie przygranicznej bocznice kolejowe normalne i o większym rozstawie torów
- + Posiadane rozwiązania planistyczne umożliwiające rozwój infrastruktury

Słabe strony gminy

- Zły stan techniczny większości dróg, szczególnie gminnych i dojazdowych do pól
- Mały wskaźnik zwodociągowania i skanalizowania gospodarstw i instytucji

- Droga krajowa nr 12 nie przystosowana do parametrów drogi ruchu szybkiego /za mała: szerokość, nośność nawierzchni, ogólna dostępność/
- Brak obwodnicy miejscowości Okopy
- Nieprzystosowanie obiektów użyteczności publicznej do korzystania przez osoby niepełnosprawne
- Brak lądowiska dla samolotów lekkich i helikopterów
- Brak parkingu z infrastrukturą socjalną dla samochodów ciężarowych

Szanse dla gminy

- * Utwardzenie większości dróg ze zmianą usytuowanie niektórych
- * Znajdująca się w trakcie realizacji budowa drugiego mostu przez rzekę Bug w Dorohusku wraz z dojazdem
- * Planowana modernizacja drogi krajowej nr 12 na odcinku Chełm-Dorohusk /12,4 km/
- * Dalsza rozbudowa przejścia granicznego i budowa terminalu celnego

Zagrożenie dla gminy

- ! Wyraźny brak środków na realizację wiejskiej infrastruktury technicznej, szczególnie na remonty i modernizację sieci drogowej

VI.2. OCHRONA ZDROWIA I ŚRODOWISKA

VI.2.1. OCHRONA ZDROWIA

Mocne strony gminy

- + Sprzyjające warunki bytowania na większości terenów gminy z uwagi na małe zagrożenie ekologiczne

Słabe strony gminy

- Mała ilość lekarzy specjalistów
- Mała dostępność do badań specjalistycznych, jak USG
- Niewystarczający zakres opieki medycznej, jak pediatrii i niewystarczające jej wyposażenie techniczne
- Brak stałego ratownictwa techniczno-medycznego

Szanse dla gminy

- * Rozszerzenie zakresu opieki medycznej, głównie profilaktycznej na docelowej granicy Unii Europejskiej

Zagrożenia dla gminy

- ! Wycofanie się krajów Unii Europejskiej ze wspomagania wschodnich terenów Polski
- ! Możliwość zakażenia niebezpiecznymi chorobami zakaźnymi w przypadku ich wystąpienia na terenach byłych państw WNP
- ! Możliwość wystąpienia zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi w wyniku zagrożeń transgranicznych

VI.2.2. OCHRONA ŚRODOWISKA

Mocne strony gminy

- + Duża czystość rzek i cieków wodnych na obszarze gminy, głównie rzeki Udał
- + Duża ilość zarybionych zbiorników wodnych
- + Duża powierzchnia obszarów chronionych: rezerwaty torfowiskowe, park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu
- + Posiadanie własnego składowiska stałych odpadów komunalnych
- + Duża bioróżnorodność terenów
- + Brak negatywnego oddziaływania nowych i projektowanych inwestycji na środowisko naturalne
- + Naturalny korytarz ekologiczny w dolinie rzeki Bug

Słabe strony gminy

- Niedoskonały system zbiórki i segregacji odpadów komunalnych z częściowym ich wykorzystaniem
- Niekorzystny wpływ niskiej emisji na czystość powietrza na terenach zurbanizowanych i szlakach drogowych
- Mały wskaźnik zwodociągowania i skanalizowania gospodarstw i instytucji na obszarze gminy
- Duże lokalne zanieczyszczenie wód podziemnych i gleb chromem na obszarze gminy /Olenówka/

- Brak punktów utylizacji materiałów rekwirowanych na punkcie granicznym, jak produkty żywnościowe
- Brak punktu zlewnego na nieczystości płynne z autokarów przekraczających przejście graniczne
- Narażenie środowiska na hałas i inne zagrożenia wynikające z przewozu ładunków niebezpiecznych
- Brak systemu utylizacji wyrobów azbestowych

Szanse dla gminy

- * Właściwe wykorzystanie istniejących starorzeczy i rozlewisk
- * Zwiększenie lesistości, głównie przez zalesienie odłogów
- * Powstanie gospodarstw ekologicznych

Zagrożenia dla gminy

- ! Zanieczyszczenie wód powierzchniowych płynących i stojących /głównie ściekami z gospodarstw domowych i rolnych oraz nawozami i środkami ochrony roślin/
- ! Dalsze intensywne zanieczyszczenie powietrza i gleb / m. in. przez Cementownię „Chełm”/
- ! Zmiana stosunków wodnych w rejonie leja depresyjnego Cementowni Chełm
- ! Skutki prowadzonych na terenie gminy melioracji i regulacji koryt rzecznych rzek: Udał, Golanka, kanału „Kacap” i „Świerżowski”.
- ! Niedostateczna ilość zbiorników wodnych małej retencji
- ! Zanikanie ekosystemów torfowiskowych z ich unikatowymi zbiorowiskami roślinnymi i zwierzętami.

VI.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ ORAZ TURYSTYKA I REKREACJA

Mocne strony gminy

- + Położenie gminy w strefie przygranicznej, która w przyszłości będzie wschodnią granicą Unii Europejskiej
- + Duże przejście graniczne w Dorohusku z terminalem międzynarodowego przejścia granicznego
- + Bezpośrednie sąsiedztwo rzeki Bug z pięknym krajobrazem
- + Duża powierzchnia zbiorników wodnych z czystą wodą, w pełni przydatnych dla

rozwoju turystyki i rekreacji

- + Międzynarodowe trasy komunikacyjne: kolejowa i kołowa oraz krajowe trasy komunikacyjne przebiegające przez teren gminy
- + Łatwa dostępność terenów na glebach słabych dla rozwoju przemysłu, turystyki czy budownictwa
- + Wzmoczony ruch turystyczny
- + Wolne zasoby siły roboczej, stąd łatwość pozyskania pracowników dla lokalnego przemysłu i usług
- + Znaczny potencjał rozwojowy gminy oraz funkcjonowanie podmiotów gospodarczych, pochodzących zarówno z terenu gminy, jak i innych regionów

Polski

Słabe strony gminy

- Duża powierzchnia gruntów objęta ochroną, na której utrudniony jest rozwój przedsiębiorczości, szczególnie przemysłu
- Małe zasoby finansowe większości mieszkańców gminy
- Duży wskaźnik bezrobocia
- Brak dużych firm w gminie
- Małe zainteresowanie usługami telekomunikacyjnymi w gminie
- Brak pełnego zakresu usług rzemieślniczych i innych
- Brak terenów uzbrojonych pod inwestycje
- Brak dostatecznych środków na sfinansowanie niezbędnych zadań inwestycyjnych w zakresie uzbrojenia terenu w infrastrukturę techniczną
- Brak bazy parkingowej i zaplecza hotelowego

Szanse dla gminy

- * Szerokie wykorzystanie rozszerzającego się szerokiego zakresu różnych usług przejścia granicznego
- * Szerokie wsparcie rozwoju terenów granicznych Unii Europejskiej
- * Możliwość realizacji inwestycji centralnych
- * Rozbudowa bazy hotelarsko-gastronomicznej
- * Rozwój agroturystyki na obszarze gminy

- * Działalność w ramach Euroregionu Bug
- * Rozwój turystyki na obszarze gminy, w tym turystyki kwalifikowanej na obszarach chronionych
- * Przyjęcie Polski do struktur Unii Europejskiej
- * Zwiększone natężenie ruchu przygranicznego i tranzytowego
- * Wykorzystanie terenów pod indywidualne organizowanie rekreacji i wypoczynku

Zagrożenia dla gminy

- ! Decyzja krajów Unii Europejskiej o stworzeniu na granicy wschodniej Unii tzw. „strefy ekologicznej”
- ! Dalsze ubożenie społeczeństwa, wynikające ze wzrostu bezrobocia i nieopłacalności produkcji rolniczej
- ! Ciągłe wzrastający wskaźnik bezrobocia
- ! Brak unormowań prawnych ułatwiających rozwój usług i handlu przygranicznego oraz rolnictwa
- ! Rosnące ceny usług telekomunikacyjnych i innych w porównaniu z dochodami
- ! Brak prognoz rozwoju na obszarze gminy
- ! Brak programu i środków na rozwój wschodnich obszarów przygranicznych

VI. 4. ROLNICTWO

Mocne strony gminy

- + Czyste środowisko naturalne, dające możliwość produkcji tzw. zdrowej żywności
- + Możliwość prowadzenia pracochłonnych kierunków produkcji rolniczej
- + Duże zasoby siły roboczej z dużym przygotowaniem rolniczym
- + Duża ilość użytków zielonych sprzyjających rozwojowi ekologicznej produkcji bydła rzeźnego

Słabe strony gminy

- Niski poziom wiejskiej infrastruktury technicznej
- Niedostateczna ilość właściwie usytuowanych i utwardzonych dróg dojazdowych do pól

- Niedostatek miejsc pracy poza rolnictwem
- Duże trudności ze zbytem produktów rolnych
- Dość niski poziom kultury rolnej
- Dość niski poziom wykształcenia, w tym rolników
- Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych i rozproszenie produkcji rolnej
- Niekorzystny rozłóg gruntów dużej części gospodarstw
- Dominacja rolnictwa wielokierunkowego
- Brak zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego
- Nerozwinięte otoczenie rolnictwa, jak usługi i doradztwo
- Mała przydatność rolnicza większości użytków rolnych, szczególnie łąk i pastwisk
- Mała powierzchnia obszarów leśnych
- Ekstensywny chów zwierząt gospodarskich oraz brak koncepcji i programu doskonalenia genetycznego zwierząt gospodarskich
- Brak dobrej organizacji producentów rolnych, m. in. grup producenckich
- Niedoinwestowanie gospodarstw rolnych

Szanse dla gminy

- * Poprawa stanu infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich
- * Kompleksowe scalanie gruntów
- * Powstanie grup producenckich
- * Podniesienie poziomu wiedzy ogólnej i rolniczej
- * Stworzenie warunków dla rozwoju różnorodnej działalności pozarolniczej
- * Prowadzenie rolnictwa ekologicznego i integrowanego
- * Rozwój gospodarki rybackiej
- * Szersze prowadzenie pracochłonnych lecz opłacalnych kierunków produkcji
- * Możliwość zbytu bezpośrednio za granicą przetworzonych i nieprzetworzonych produktów rolnych z uwagi na drogowe przejście graniczne
- * Prowadzenie działalności agroturystycznej
- * Rozwój drobnego przetwórstwa w gospodarstwach rolnych
- * Wykorzystanie produktów rolnych na cele niespożywcze, jak rzepak jako dodatku do paliwa

Zagrożenia dla gminy

- ! Oddalenie terminu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej
- ! Brak odpowiedniej polityki regionalnej
- ! Funkcjonowanie rolnictwa wyłącznie jako elementu rynku
- ! Dalszy brak programów opartych na właściwie wykonanej diagnozie
- ! Brak wsparcia finansów gminy
- ! Funkcjonowanie znacznych obciążeń finansowych w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz świadczących usługi dla rolnictwa i przetwórstwa rolno- spożywczego
- ! Dalszy brak środków finansowych na realizację szkoleń
- ! Obecnie realizowana polityka dotycząca walki z bezrobociem

VI.5. KULTURA OŚWIATA I SPORT

Mocne strony gminy

- + Aktywna postawa mieszkańców terenu gminy, wykazujących naturalną chęć do uczestnictwa w różnych formach pożytecznego i przyjemnego spędzenia wolnego czasu poprzez m. in. przynależność do zespołów śpiewaczych, obrzędowych, klubów, związków, organizacji sportowych, turystycznych czy zainteresowanie twórczością artystyczną
- + Inicjowanie i organizowanie dużej ilości własnych imprez, udział przedstawicieli naszych środowisk w wielu imprezach, przedsięwzięciach na zewnątrz, a odnoszone tam sukcesy są doskonałą formą promocji gminy
- + Możliwość uprawiania sportu i szkolenia sportowców
- + Dobry poziom kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjach
- + Dalszy rozwój możliwości kształcenia pozalekcyjnego

Słabe strony gminy

- W siedzibie ośrodka gminnego zbyt mało jest ofert działalności, form

zainteresowania w dni wolne od pracy oraz w godzinach popołudniowych z powodu braku „liderów” zainteresowanych działalnością kulturalną, rozrywkową czy sportową

- Brak stowarzyszenia koordynującego poczynania zarówno w sferze turystyki, jak i agroturystyki, m. in. koordynującego opracowanie kompleksowych planów rozwoju, w tym zagospodarowania zalewu w Husynnem
- Niewystarczająca baza szkolna oraz brak obiektów sportowych przy szkołach
- Brak obiektów sportowych ogólnodostępnych

Szanse dla gminy

- * Pałac Suchodolskich, jako obiekt w pełni przydatny do organizowania spotkań od gminnych do międzynarodowych
- * Możliwość utworzenia ośrodka rekreacji wodnej nad zalewem w Husynnem
- * Poprawa zdrowia i kondycji fizycznej przez uprawianie sportu
- * Utworzenie trzech mocnych centrów kształcenia w gminie z dobrą bazą i wykwalifikowaną kadrą, w tym w zakresie informatyki i języków obcych

Zagrożenia dla gminy

! Niekorzystny wpływ konsumpcyjnego modelu życia na zachowanie tradycji regionalne

! Długotrwały proces wyludniania z części obszaru gminy

VII. CELE ROZWOJU GMINY DOROHUSK

Strategiczny cel generalny:

Uzyskanie znacznego postępu w warunkach życia i pracy miejscowej ludności oraz osiągnięcie europejskich standardów życia społecznego poprzez zrównoważony rozwój wiejskich obszarów gminy.

Cele rozwojowe według działów :

VII.1. Infrastruktura techniczna i społeczna

Cel główny:

Tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie przygranicznego położenia gminy i wpływających na tworzenie nowych miejsc pracy poprzez rozbudowę i modernizację systemu komunikacyjnego oraz przejść granicznych, jak też kompleksowego rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej.

Cele realizacyjne :

- Pełniejszy dostęp do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na obszarze gminy
- Poprawa parametrów technicznych i stanu drogi krajowej, wojewódzkiej i dróg powiatowych oraz utwardzenie dróg gminnych i niektórych dojazdowych do pól
- Poprawa i dostosowanie parametrów technicznych do standardów U.E. międzynarodowego szlaku komunikacji kolejowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą
- Dostosowanie parametrów sieci energetycznej do zwiększonego zapotrzebowania na energię elektryczną po 2001 roku ;
- Rozbudowa i budowa szkół w Dorohusku i Świerżach oraz doposażenie szkół w obiekty sportowe i rekreacyjne

- Poprawa standardu odpraw granicznych poprzez budowę terminalu celno-towarowego na drogowym przejściu granicznym z Ukrainą.

VII.2. OCHRONA ZDROWIA I ŚRODOWISKA

Cel główny:

Poprawa stanu zdrowia ludzi i środowiska poprzez poprawę stanu opieki medycznej, optymalne wykorzystanie walorów i troskę o utrzymanie środowiska przyrodniczego, w tym środowiska życia człowieka dla osiągnięcia dynamicznego rozwoju gminy.

Cele realizacyjne:

- Zapewnienie użytkownikom zaopatrzenia w czystą wodę
- Zwiększenie lesistości obszaru gminy, głównie przez zalesienie odłogów i gruntów o bardzo małej przydatności rolniczej
- Ochrona różnorodności biologicznej w rejonie Chełmskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny
- Ochrona torfowisk w rejonie Brzeźna
- Restrukturyzacja placówek służby zdrowia z punktu widzenia sprawności obsługi pacjentów
- Promocja zdrowia poprzez wdrażanie specjalistycznych programów w zakresie profilaktyki
- Tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej w gminie
- Wspieranie działań na rzecz kompensacji skutków niepełnosprawności
- Tworzenie osłon socjalnych dla ubogich rodzin wiejskich
- Minimalizowanie oddziaływania odpadów na środowisko, w tym także ścieków komunalnych i przemysłowych oraz gnojowicy
- Ochrona zasobów i naturalnych ekosystemów wodnych, szczególnie w rejonie rzeki Bug i Udal oraz kanału Świerżowskiego i Kacap
- Ochrona wypoczynkowych walorów rolniczej przestrzeni dla rozwoju agroturystyki i rekreacji

- Minimalizowanie oddziaływania intensywnie wykorzystywanych międzynarodowych szlaków komunikacyjnych na ekosystem
- Zwiększenie obszarów stawów rybnych i zbiorników retencyjnych
- Kształcenie lokalnego społeczeństwa z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego.
- Poprawienie i unowocześnienie wyposażenia technicznego wszystkich służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludności na terenie gminy

VII.3. Przedsiębiorczość, turystyka i rekreacja

Cel główny:

Rozwój przedsiębiorczości w pełni wykorzystujący położenie gminy, walory przyrodnicze i potencjał ludzki

Cele realizacyjne:

- Gospodarcze /głównie rekreacyjne/ wykorzystanie rzek i zbiorników wodnych
- Szeroka promocja gminy
- Przygotowanie /prawne i techniczne/ terenów na obszarze gminy dla celów inwestycyjnych
- Wdrożenie komunikacji lotniczej /samoloty lekkie i helikoptery/
- Zagospodarowanie rzeki Bug dla potrzeb turystyki wodnej
- Współtworzenie spójnego – z wykorzystaniem sieci internetowej – Systemu Informacji Turystycznej
- Organizowanie i promocja imprez turystycznych, kulturalnych i sportowych, wpływających na kształtowanie atrakcyjności turystycznej gminy.

VII.4. ROLNICTWO

Cel główny:

Rozwój zintegrowanego i wielokierunkowego rolnictwa, stwarzającego materialne podstawy godnego życia na wsi

Cele realizacyjne :

- Przeprowadzenie kompleksowych prac scaliowych
- Rozwój ekologicznej produkcji żywności wołowej w oparciu o korzystne warunki naturalne
- Podniesienie poziomu wiedzy ogólnej i rolniczej w stopniu umożliwiającym stosowanie nowoczesnych i przyjaznych środowisku technologii produkcji rolnej
- Rozwój gospodarki rybackiej;
- Rozwój szerokiej gamy usług dla produkcji rolnej i związanych z przechowywaniem; przetwórstwem i konfekcjonowaniem produktów rolnych
- Powołanie organizacji rolniczej zajmującej się organizacją zbytu produktów i produktów rolnych z terenu gminy na sąsiadującym rynku Ukrainy oraz wspieranie marketingu proeksportowego
- Powstawanie grup producenckich i innych organizacji rolniczych
- Wdrażanie wzorców wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich
- Rozwój systemu edukacji zawodowej i aktywizacji społeczności wiejskiej
- Rozwój infrastruktury technicznej dla rolnictwa

VII.5. KULTURA, OŚWIATA I SPORT

Cel główny:

Dalszy rozwój kultury, oświaty i sportu na obszarze gminy do poziomu uwzględniającego potrzeby społeczne

Cele realizacyjne:

W zakresie kultury:

- Kształtowanie tożsamości mieszkańców terenu przygranicznego poprzez pielęgnowanie własnej historii, tradycji i kultury ludowej

- Tworzenie warunków do powszechnej dostępności dóbr kultury na obszarze gminy
- Wspieranie inicjatyw i przedsięwzięć artystycznych służących promocji kultury regionu
- Zapewnienie systemowych warunków finansowania zadań z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego

W zakresie oświaty:

- Poprawa stanu wykształcenia i wiedzy, umożliwiającej kontynuowanie nauki w szkołach średnich i na studiach
- Przygotowanie młodzieży do łatwiejszego odnalezienia się na rynku pracy i życia we wspólnocie europejskiej
- Stworzenie dzieciom optymalnych warunków do nauki
- Przygotowanie bazy dydaktycznej, służącej uzyskaniu wysokiego wykształcenia oraz wyrobienia u uczniów umiejętności korzystania z urządzeń informatycznych i znajomości języków obcych
- Budowa systemu edukacji ustawicznej i tzw. “szerokiej” edukacji
- Wsparcie finansowe /głównie przez samorząd gminy/ możliwości kształcenia młodzieży na poziomie wyższym

W zakresie sportu

- Tworzenie bazy dla rozwoju masowego sportu i rekreacji

VIII. WIZJE PRZYSZŁOŚCI GMINY

Analizą objęto dwa skrajne scenariusze rozwoju gminy, tj. scenariusz optymistyczny - szans oraz scenariusz pesymistyczny - zagrożeń. Przedstawiono je na podstawie analizy

możliwości rozwojowych, mających istotne oddziaływanie na kierunek i tempo rozwoju gminy.

VIII.1. Scenariusz zagrożeń - strategia defensywnego rozwoju

Jest dalece prawdopodobny i może być realizowany w warunkach:

- pozostania Polski poza strukturami Unii Europejskiej
- braku w Polsce czytelnej i wiarygodnej polityki rolnej
- nie rozwiązania problemów dotyczących utrzymania placówek oświatowych i służby zdrowia na terenie gminy, wpływających w znacznym stopniu na stan środków finansowych gminy
- braku decyzji dotyczących zakresu rozbudowy przejść granicznych i ich infrastruktury oraz głównych szlaków komunikacyjnych
- braku programów rozwojowych dla wschodnich obszarów przygranicznych umożliwiających wyrównanie dysproporcji w ich rozwoju w porównaniu ze średnimi wskaźnikami kraju
- pozostawienia spraw związanych z walką z bezrobociem na ich obecnym poziomie uregulowań prawnych i programowych
- małej aktywności dużej części społeczeństwa oraz negatywnej reakcji na próby zmian
- niekorzystnego wpływu konsumpcyjnego modelu życia
- utrzymanie obecnego poziomu migracji ludności z terenu gminy.

VIII.2. Scenariusz szans - strategia ofensywnego rozwoju

Jest możliwy do realizacji w warunkach umożliwiających wykorzystywanie szans rozwoju gminy:

- wykorzystania przygranicznego położenia oraz funkcjonujących przejść: kolejowego i drogowego z Ukrainą

- realizacji sieć dróg:
  - drogi krajowej Poznań – Kijów /S – 12/, w części od Piask przez Chełm i Okopy do granicy państwa,
  - drogi wojewódzkiej Terespol – Sławatycze – Włodawa – Zosin (Nr 816)
- stacji kolejowej w Dorohusku na linii kolejowej Gdynia - Gdańsk – Warszawa – Lublin – Dorohusk - Jagodin – Kowel – Odessa, łączącej Morze Bałtyckie z Morzem Czarnym
- uzyskania znacznych środków zewnętrznych na realizację przedsięwzięć zawartych w strategii rozwoju gminy jako wzorca kompleksowego rozwoju przygranicznych obszarów wschodniej Polski
- realizacji na szerszą skalę kompleksowego scalenia gruntów
- korzystnych warunków do produkcji tzw. “zdrowej żywności”
- funkcjonowania nowych organizacji promujących i wspierających przedsiębiorczość w gminie oraz organizacji zajmujących się marketingiem proeksportowym
- możliwości organizowania krajowych i międzynarodowych konferencji i spotkań, szczególnie odnoszących się do rozwoju i współpracy międzynarodowej przygranicznych terenów Polski wschodniej
- zwiększenia lesistości obszaru gminy i właściwej gospodarki na terenach prawnie chronionych
- istotnej poprawy stanu wiejskiej infrastruktury technicznej na terenie gminy.

IX. Wybór optymalnej strategii rozwoju gminy

Analiza elementów pozytywnych i negatywnych, mających bezpośredni wpływ na wybór właściwej wersji strategii oraz konsultacje społeczne pozwoliły na wybór następującej optymalnej wersji strategii, którą określono jako:

Strategia umiarkowanego rozwoju w początkowym okresie oraz ofensywnego rozwoju w dalszym okresie realizacji

Obecny poziom kondycji społeczno-gospodarczej gminy, znacznie odbiegający od średniego krajowego skłania ku stwierdzeniu, iż z punktu widzenia potrzeb optymalna strategia powinna uwzględniać elementy pozytywne wymienione wcześniej w diagnozie i analizie szans rozwojowych gminy. Jako optymalna, z racji możliwości zaistnienia określonego poziomu czynników prorozwojowych i ich wykorzystania, wydaje się strategia tzw. „środka”, uwzględniająca zarówno szanse, jak też zagrożenia i zaakceptowana w trakcie konsultacji ze społeczeństwem gminy.

W pierwszym okresie, tj. do 2006 roku zarówno poziom pomocy finansowej ze środków Unii Europejskiej oraz dalece ograniczone możliwości budżetu własnego gminy nie pozwolą na przyspieszenie obecnego tempa rozwoju. W tym okresie przygotowane będą prawne i finansowe podstawy rozwoju gminy, szczególnie inwestycji gminnych.

Po 2006 roku, w oparciu o przedsięwzięcia strategiczne zawarte w niniejszym opracowaniu, jak też aktualny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, przy wsparciu środkami z Unii przeznaczonymi na przemiany strukturalne, możliwa będzie realizacja fazy przyspieszonego rozwoju na obszarze Gminy Dorohusk.

X. Kierunki działań strategicznych oraz główne zadania do realizacji /programy/

X.1. Infrastruktura techniczna i społeczna

Nazwa programu	X.1.1. Wdrożenie systemu racjonalnej gospodarki odpadami
Cele	Utworzenie systemu gospodarki odpadami na obszarze gminy w ramach kompleksowej ochrony środowiska
Elementy i lokalizacja	Etap I /do końca 2001 r./: - wprowadzenie systemu selektywnej zbiórki odpadów poprzez zaopatrzenie wszystkich właścicieli nieruchomości w pojemniki /worki/ na wyselekcjonowane odpady oraz organizację zbiórki i wywozu odpadów w rejonie miejscowości Dorohusk i Dorohusk Wieś - Gromadzenie odpadów komunalnych na składowisku odpadów - przygotowanie organizacyjno-prawne do zbierania i przekazywania na odpowiednie składowiska odpadów innych niż komunalne - zakup samochodu do wywozu odpadów - edukacja ekologiczna społeczeństwa /szkolenia, ulotki, konkursy, wycieczki ekologiczne/ Etap II - 2002 rok: - dalsze rozszerzanie zasięgu selektywnej zbiórki odpadów o miejscowości: Okopy, Okopy Kol., Okopy Stare, Berdyszcze, Zalasocze, Świerże, Brzeźno, Ludwinów i Wólkę Okopską, Turkę, Husynne, Ostrów i Michałówkę, -doskonalenie w/w systemu dla objęcia 90% gospodarstw selektywną zbiórką odpadów, - przygotowanie studium możliwości budowy zakładu recyklingu i unieszkodliwiania odpadów na terenie gminy, - dalsza edukacja ekologiczna, Etap III - 2003 rok: - doskonalenie systemu: - kontynuacja działań edukacyjnych - sukcesywne wdrażania obowiązków wynikających z uregulowań ustawowych - dalsza realizacja zadań inwestycyjnych wynikających m.in. ze studium możliwości
Podmioty realizujące	- Gminny Zakład Obsługi w Dorohusku - Zarząd Gminy w Dorohusku - Mieszkańcy i podmioty prawne z terenu gminy
Czas realizacji	Program będzie realizowany długofalowo; na bieżąco wzbogacany i dostosowywany do wymogów prawnych. Pierwsze lata 2001-2003 - wdrożenie programu, po 2006 r. dalsze prace nad przygotowaniem inwestycji i do stosowania nowych wymogów prawnych.
Koszt	Szacunkowy koszt realizacji programu w cenach 2001 roku: 2 mln zł. ze środków Gminy przy dużym wsparciu finansowym Narodowego /i Wojewódzkiego/ Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych Unii Europejskiej
Warunki rozpoczęcia	Pozyskanie niezbędnych środków pomocowych na realizację zadania

Nazwa	X.1.2. Rozwój systemu komunikacyjnego gminy.

programu	
1. Cele	Sprawnie funkcjonujący system komunikacji w gminie stanowi atrakcyjność obszaru wiejskiego i umożliwia ich rozwój. Celem programu jest likwidacja zapóźnień w rozwoju infrastruktury komunikacyjnej na obszarze gminy.
2. Elementy	1) Drogi krajowe: S-12 Radom-Lublin-Dorohusk - do modernizacji na terenie gminy /16,8 km/ z budową obwodnicy w miejscowości Okopy. Drogi wojewódzkie: część drogi wojewódzkiej Nr 816 Terspol-Sławatycze-Dorohusk-Zosin o długości 20,5 km, w dwóch odcinkach: I. Świerże – Kol. Okopy, dł. 8,2 km o dużym natężeniu ruchu – przewidziany do modernizacji, II. Dorohusk- Mościska o długości 12,3 km., w kierunku przejścia granicznego w Zosinie, – wymaga modernizacji, a w obrębie Dorohuska wykonania chodników dla poprawy bezpieczeństwa pieszych Drogi powiatowe: o łącznej długości 54,2 km / 44 km. o nawierzchni twardej, 2,7 km o naw.grunt. uleps. i 7,5 km. o naw. grunt. nieulepszonej/. Budowa dróg: Nr 06268 o łącznej długości 5,4 km.- z wytyczeniem jej przebiegu na odcinku pomiędzy Teosinem i Kolonią Świerże i modernizacja odcinka 2,2 km Barbarówka – Teosin. Droga Nr 06267 Pławanice –Turka modernizacja / aktualnie brak nawierzchni twardej na odcinku 0,9 km./, Remont istniejących dróg po ok. 10 km rocznie. Drogi gminne przewidywane do budowy: uzbrojone ulice w Dorohusku, ulice w Brzeźnie i Świerże, drogi w miejscowościach: Okopy, Okopy Stare, Wólka Okopska, Ludwinów, Ostrów i Husynne. Gruntowe drogi dojazdowe do pól - są przewidywane do ulepszenia w ramach kompleksowego programu scaleń gruntów. Ponadto przewidywanych jest 46 km dróg do modernizacji i remontu. 2) Przygotowanie i realizacja inwestycji p.n.: ”budowa lądowiska helikopterów i lekkich samolotów”
3. Lokalizacja	Obszar całej gminy, wg zapisu w punkcie 2 „Elementy”.
4. Podmioty realizujące	Krajowych - Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych Oddział Wschodni w Lublinie Wojewódzkich - Rejon Dróg Wojewódzkich we Włodawie Powiatowych - Starostwo Powiatowe w Chełmie Gminnych, osiedlowych i dojazdowych do pól - Urząd Gminy w Dorohusku
5. Czas realizacji	Lata 2002-2016
6. Koszty	Będą ustalone odrębnie przy opracowywaniu projektów szczegółowych utwardzania lub modernizacji.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem jest zgromadzenie niezbędnych środków przez administratorów poszczególnych dróg, z budżetów własnych lub zewnętrznych, w tym strukturalnych Unii Europejskiej.

Nazwa programu	X.1.3. Budowa ujęć i stacji uzdatniania wody, jak też oczyszczalni ścieków oraz dalsza rozbudowa sieci wodociągowych

	i kanalizacyjnych
1. Cele	W związku z wieloletnimi opóźnieniami w rozwoju infrastruktury miejscowości w granicach gminy Dorohusk nie stanowią nadal atrakcyjnego miejsca zamieszkania ludności, jak też prowadzenia działalności gospodarczej. Celem programu jest poprawa zaopatrzenia ludności w wodę oraz równoległe prowadzone inwestycje w zakresie kanalizacji sanitarnych dla przeciwdziałania powyższym negatywnym zjawiskom przy równoczesnym poprawie stanu higieny ludności i środowiska naturalnego. Zadania te są ujęte też w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego - jako Program sanitacji obszarów wiejskich.
2-3. Elementy, zakres i lokalizacja	Elementy programu stanowią: 1. Budowa ujęcia wody, stacji jej uzdatniania oraz sieci wodociągowej obejmującej miejscowości: Olenówka i Brzeźno. Łączna długość sieci wodociągowej - 19 km., przy priorytecie dla miejscowości Olenówka. 2. Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Brzeźno wraz z budową sieci kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Olenówka i Brzeźno. Długość sieci - ok. 20 km. W ramach tego zadania w miejscowości Brzeźno należy zapewnić wielokanałowe przejście sieci z rezerwą na inne media, pod linią kolejową i drogą ekspresową nr 12, gdyż w/w szlaki komunikacyjne dzielą tę wieś na dwie części. 3. Dalsza rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej, przy wykorzystaniu istniejącej oczyszczalni ścieków w Dorohusku. Sieć ta, wraz z niezbędnymi urządzeniami - przepompowniami obejmować będzie miejscowości: Dorohusk, Dorohusk Osadę, Zalasocze, Berdyszczce, Okopy i Kolonię Okopy. Jej łączna długość - 11,5 km. Równoległe - zgodnie z przyjętym założeniem - będą prowadzone inwestycje z zakresu zaopatrzenia w wodę. Łączna długość sieci - ok. 11 km. 4. Budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości Świerże, Dobryłówka i Zamieście o łącznej długości ok. 17 km. Sieć ta /z 7 przepompowniami/ zostanie również włączona do czynnej oczyszczalni ścieków w Dorohusku. W rejonie tym zaopatrzenie w wodę odbywać się będzie siecią z ujęcia wody w Świerżach. System ten wymaga jednak kapitalnego remontu i zastosowania nowoczesnych urządzeń. 5. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Wólka Okopska, Ludwinów, Kolonia Okopy i Kolonia Świerże. Zostanie ona przyłączona do funkcjonującej oczyszczalni w Dorohusku; jej długość - ok. 10 km. Równocześnie powinna być prowadzona budowa wodociągu dla w/w miejscowości, na bazie ujęcia wody w Dorohusku. 6. Rozbudowa sieci sanitarnej i oczyszczalni ścieków dla południowego rejonu gminy; jej długość - 15 km, i równocześnie sieci wodociągowej wraz z budową stacji uzdatniania - długość sieci ok. 10 km. Powyższe inwestycje obejmą miejscowości: Michałówka, Ostrów, Turka i Barbarówka. 7. W miejscowościach nie objętych zbiorowym zaopatrzeniem w wodę i odprowadzeniem ścieków, tj.: Pogranicze, Kroczyń, Puszki, Skordiów, Husynne, Zanowinie, Ladeniska, Mościska, Kolemczyce i w pozostałych nie ujętych w programie przewiduje się indywidualne zaopatrzenie w wodę i budowę przy obiektowych oczyszczalni ścieków.
4. Podmioty realizujące	Budowa - Zakłady specjalistyczne w zakresie sanitacji na zlecenie Urzędu Gminy w Dorohusku Eksplotacja - Gminny Zakład Obsługi w Dorohusku

5. Czas realizacji	Program - ze względu na duży zakres i wysokie koszty - jest przewidziany na okres 15-20 lat, tj. na cały okres przewidziany programem - lata 2002-2016, z uwzględnieniem etapowania zawartego w punktach 2-3.
6. Koszty	Łączny koszt wymienionych przedsięwzięć oszacowano na poziomie 43 mln zł, w tym: - budowy ujęcia i stacji uzdatniania wody dla Olenówka i Brzeźna - 5,7 mln zł, - oczyszczalni ścieków w Brzeźnie z siecią kanalizacyjną dla w/w miejscowości - 7 mln zł, - rozbudowa sieci kanalizacyjnej, zawarta w punkcie 3 na bazie oczyszczalni w Dorohusku - 4,5 mln zł, a zaopatrzenie tych miejscowości w wodę - 2,2 mln zł, - budowa sieci kanalizacyjnej dla miejscowości: Świerże, Dobryłówka i Zamieście - 6,8 mln zł, zaopatrzenie ich w wodę - 1,0 mln zł, - rozbudowa sieci kanalizacyjnej dla Wólki Okopskiej, Ludwinowa, Kol. Okopy i Kol. Świerże - 4,0 mln zł, a budowa wodociągu - 2 mln zł, - rozbudowa sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków dla południowego regionu gminy - 7 mln zł, a rozbudowa sieci wodociągowej - 2,8 mln zł
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Proces wodociągowania i kanalizowania gospodarstw wraz z budową ujęć wody, stacji uzdatniających i oczyszczalni ścieków będzie realizowany przez cały okres przewidziany strategią, zaś tempo realizacji będzie uzależnione od możliwości finansowych gminnych oraz pozyskanych zewnętrznych, głównie funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych Unii Europejskiej.

Nazwa programu	X.1.4. Dostosowanie zaopatrzenia w źródła energii elektrycznej do rosnących potrzeb /bezpieczeństwo energetyczne gminy/
1. Cele	Wraz z rozwojem gospodarczym gminy następować będzie wzrastające zapotrzebowanie na czystą energię - energię elektryczną. Realizowane programy oszczędnościowe, jak również doskonalone technicznie odbiorniki energii nie wpłyną na zmniejszenie zapotrzebowania. Celem programu jest poprawa zaopatrzenia w energię elektryczną z dostosowaniem do wzrastających potrzeb.
2. Elementy	Dla poprawy pewności i jakości zasilania istniejących odbiorców oraz zasilania ewentualnych nowych odbiorców niezbędna jest budowa w Dorohusku stacji

	110/15 kV oraz linii 110 kV lub bezpośredniego zasilania 15 kV z istniejącego GPZ w Chełmie. Program zakłada też rozbudowę sieci średniego napięcia i niskiego napięcia na nowych terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe. Dobudowywane będą stacje transformatorowe 15/0,4 kV. Wymienione wyżej zadania programowe powinny być realizowane po wcześniejszej modernizacji sieci oświetlenia ulicznego na terenie gminy opartego wyłącznie na energooszczędnych lampach.
3. Lokalizacja	Lokalizacja stacji - teren odłącznikowego punktu PO - Okopy, zaś linia 110 kV przebiegałaby z Chełma do Dorohuska i z Dorohuska do Wojsławic.
4. Podmioty realizujące	Zadanie to będzie wykonywane przez dostawcę energii w ramach umowy o dostawę energii i konserwację - Zakład Energetyczny.
5. Czas realizacji	Realizacja przedsięwzięcia - po 2010 roku, lub wcześniej w przypadku zwiększonego zapotrzebowania na energię spowodowanego różnymi zdarzeniami, jak m. in. rozbudową przejść granicznych.
6. Koszty	Zostaną ustalone i poniesione przez dostawcę energii w okresie opracowywania planów szczegółowych.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem rozpoczęcia niniejszego programu jest istotne zwiększenie zapotrzebowania na energię elektryczną oraz posiadane możliwości finansowe przez Zakład Energetyczny - zgodnie z zapisem w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Nazwa programu	X.1.5. Możliwość rozwoju gminy Dorohusk a miejscowy plan zagospodarowania terenu gminy.
1. Cele	Gmina Dorohusk, położona przy wschodniej granicy Polski stanowi ważny element - ogniwo integrujące przestrzeń europejską w tej części kontynentu. Jest ważnym elementem oddziałującym na system zwrotnikowego położenia Polski. Stąd jej wszechstronne przygotowanie do spełnienia wieloletnich funkcji wpływać będzie na wszechstronną wymianę z krajami Wschodniej Europy. Celem programu jest prawne i techniczne przygotowanie terenów pod lokalizację inwestycji na obszarze gminy: przemysłowych, usługowych, ekologicznych czy infrastrukturalnych.
2. Elementy	Gmina Dorohusk posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, uchwalony przez Radę Gminy w dn. 09.12.1994 r. Posiada wydzielonych pięć jednostek strukturalnych: A - miejscowości: Kol. Kępa, Olenówka, Brzeźno, Rozkosz B - miejscowości: Świerże, Zamieście, Dobryłówka

	C - miejscowości: Ludwinów, Wólka Okopska, Teosin, Zalasocze, Turka, Myszkowiec, Kol. Świerże, Kol. Okopy, Okopy, Dorohusk D - miejscowości: Husynne, Kolemczyce, Ladeniska, Mościska, Zanowinie E - miejscowości: Stefanów, Puszki, Barbarówka, Michałówka, Ostrów, Majdan Skordziowski, Skordiów, Pogranicze i Kroczyń. Każda z nich posiada nieco odmienne funkcje wiodące, które szczegółowo opisuje plan (). Plan uwzględnia lokalizacje dróg, przebiegu linii kolejowych, terminalu odpraw celnych, dworca kolejowego, miejsca koncentracji usług.
3. Lokalizacja	Lokalizację poszczególnych zamierzeń inwestycyjnych zawiera mapa w skali 1:10000, stanowiąca integralną część planu oraz mapa w skali 1:25000, stanowiąca integralną część niniejszej strategii.
4. Podmioty realizujące	Realizację poszczególnych zamierzeń inwestycyjnych będą dokonywać inwestorzy przy koordynacji merytorycznej Urzędu Gminy w Dorohusku, wydając odpowiednie warunki zagospodarowania oraz pozwolenia na budowę.
5. Czas realizacji	Inwestycje na obszarze gminy będą realizowane przez cały okres przewidziany strategią, tj. lata 2002-2016.
6. Koszty	Nie są przewidywane dodatkowe koszty poza kosztami opracowania /lub aktualizacji/ planu zagospodarowanie przestrzennego gminy - ustalone na poziomie 100-200 tys. zł.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Zadania inwestycyjne o charakterze przestrzennym, zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego mogą być wykonywane w każdym czasie; warunkiem jest techniczne przygotowanie terenu, tj. uzbrojenie w podstawowe media, jak utwardzony dojazd, woda, ścieki, gaz, prąd, telefon. Natomiast zadania przewidziane w strategii, a nie umieszczone w planie zagospodarowania przestrzennego muszą najpierw przejść procedurę umieszczenia w planie, a następnie uzbrojenia technicznego.

Nazwa programu	X.1.6. Poprawa wyposażenia w infrastrukturę społeczną
1. Cele	Zostały określone m.in. w programach: poprawy funkcjonowania opieki medycznej na obszarze gminy, działań profilaktycznych w zakresie najczęściej występujących schorzeń, poprawy stanu wiedzy ogólnej i rolniczej ludności wiejskiej w gminie, wdrażania wzorca rozwoju wiejskich obszarów przygranicznych, poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy, zachowania zasobów regionalnej kultury kresowej, kierunki działań strategicznych oraz główne zadania do realizacji w zakresie oświaty w gminie, rozwoju bazy dla masowego sportu i turystyki.
2. Elementy	Wynikają z przedstawionych wyżej programów, a także włączenie się innych podmiotów realizujących strategię dla wyzwolenia społecznej aktywności miejscowego społeczeństwa.
3. Lokalizacja	Elementy programu zlokalizowane są na obszarze gminy.
4. Podmioty realizujące	Jak w wymienionych programach oraz: Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dorohusk, Stowarzyszenie Wspierania Oświaty, Kultury, Sportu i Rekreacji,

	Stowarzyszenie Rozwoju Zalewu Husynne, Zarząd Gminny O.S.P. , Zarząd Gminny Związku Młodzieży Wiejskiej, Rada Gminna Kół Gospodyń Wiejskich, Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych, Koło Gminne Związku Żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego i Polski Związek Emerytów , Rencistów i Inwalidów – O/Rejonowy w Dorohusku. Ochotnicze Straże Pożarne w: Barbarówce, Husynnem, Okopach, Ostrowie, Świerzach, Wólce Okopskiej i Zanowiniu.
5. Czas realizacji	W okresie realizacji strategii.
6. Koszty	Według bieżących wycen.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Jak w w.w. programach oraz przy zapotrzebowaniu stymulowanym dopływem środków z Unii Europejskiej.

X. 2. Ochrona zdrowia i środowiska

Nazwa programu	X.2.1. Poprawa funkcjonowania opieki medycznej na obszarze gminy
1. Cele	Celem programu jest poprawa opieki zdrowotnej na obszarze Gminy Dorohusk w zakresie podstawowym
2. Elementy	Elementami programu w zakresie na rzecz poprawy opieki medycznej są: - poprawa dostępności lekarzy dla pacjentów. Wskazana byłaby codzienna dostępność do lekarza w godzinach 8 ⁰⁰ - 18 ⁰⁰ , głównie przez zwiększenie zatrudnienia lekarzy - objęcie wszystkich dzieci z terenu Gminy Dorohusk opieką pediatryczną, również dzieci z terenu Ośrodka Zdrowia w Zamieściu, które obecnie z tej opieki nie korzystają - poprawa dostępności pacjentów do specjalistów. Ze względu na duże zapotrzebowanie na porady lekarza okulisty, stomatologa i ginekologa należy uwzględnić utworzenie takich poradni na terenie utworzonego Niepublicznego

	Zakładu Opieki Zdrowotnej w Dorohusku - polepszenie dostępności do badań diagnostycznych, zwłaszcza USG, przez wyposażenie GOZ w aparat USG - zorganizowanie gabinetu fizykoterapii na obszarze gminy. Umożliwiłoby to rehabilitację schorzeń ruchu, wad postawy, stanów pourazowych i innych schorzeń. - objęcie opieką lekarską również pacjentów z Branżowej Kasy Chorych - poprawa współpracy z ośrodkiem pomocy społecznej, umożliwiającą realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych oraz promowanie postaw prozdrowotnych. - organizacja całodobowej pracy karetki pogotowia ratunkowego, z uwagi na położenie gminy oraz nasilony ruch drogowy, a w perspektywie /po 2006 roku/ uruchomienie stałego ratownictwa medyczno-technicznego.
3. Lokalizacja	Powyższe elementy programu są zlokalizowane na obszarze gminy i praktycznie w całości w Gminnym Ośrodku Zdrowia w Dorohusku.
4. Podmioty realizujące	Podmiotami realizującymi są: Urząd Gminy w Dorohusku Starostwo Powiatowe w Chełmie Lekarze zainteresowani świadczeniem usług medycznych na obszarze gminy
5. Czas realizacji	Realizację przewidziano na lata 2002-2009.
6. Koszty	Szacunkowe koszty zostaną ustalone po dokładnym sprecyzowaniu zadań.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem jest pozyskanie odpowiednich środków finansowych na świadczenie usług medycznych w rozszerzonym zakresie oraz zainteresowanie lekarzy świadczeniem usług medycznych na analizowanym terenie.
Nazwa programu	X.2.2. Program działań profilaktycznych na obszarze gminy w zakresie najczęściej występujących schorzeń
1. Cele	Profilaktyka jest najtańszym narzędziem ochrony zdrowia, stąd też w celu zmniejszenia kosztów leczenia oraz poprawy ogólnego poziomu zdrowia powinni być nią zainteresowani zarówno pracownicy służby zdrowia, jak i mieszkańcy gminy. Dobry stan zdrowia wpływa również korzystnie na chłonność człowieka na wiedzę, kształtowanie aktywnej i twórczej postawy ludności, tak niezbędnej w zmieniających się szybko warunkach życia i pracy. Celem programu jest podjęcie działań profilaktycznych, dotyczących ochrony zdrowia w zakresie najczęściej występujących schorzeń.
2. Elementy	Ogólnie pojęta profilaktyka bazę swą znajduje w utrzymaniu czystego - nieskażonego środowiska przyrodniczego i człowieka. Higiena osobista i życia również wymagają popularyzacji m. in. poprzez szeroko zakrojoną edukację zdrowotną. Z przeprowadzonych analiz wynika, że do najczęściej występujących schorzeń wymagających skoordynowanych działań profilaktycznych i objętych niniejszym programem należą:

	- choroby układu krążenia - choroby nowotworowe, głównie piersi kobiet - schorzenia układu oddechowego - próchnica zębów - objęcie rolników systemem wykrywania, diagnozowania i rozpoznawania chorób zawodowych, tj. alergicznego zapalenia pęcherzyków płucnych, astmy oskrzelowej, uczuleniowego zapalenia skóry czy boreliozy - wady cewy nerwowej - podniesienia stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie, - zapewnienie opieki dzieciom podczas wykonywania prac rolnych
3. Lokalizacja	Problem dotyczy wszystkich mieszkańców gminy.
4. Podmioty realizujące	Podmiotami realizującymi program będą: - wszystkie jednostki służby zdrowia zlokalizowane na terenie Gminy Dorohusk - Samorząd Gminy Dorohusk - Ośrodek Pomocy Społecznej
5. Czas realizacji	Program powinien być realizowany przez cały okres przewidziany niniejszą strategią, tj. lat 2002-2016.
6. Koszty	Szacunkowe koszty zostaną ustalone na etapie opracowania szczegółowych programów działań profilaktycznych w każdej z siedmiu w/w grupie schorzeń. Finansowanie poszczególnych programów jest przewidywane ze środków Ministerstwa Zdrowia, Lubelską Kasę Chorych, Samorządu Gminnego oraz sponsorów.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Wstępnym warunkiem programu profilaktyki zdrowotnej jest rozpoznanie zakresu potrzeb, a następnie opracowanie dość szczegółowych programów, oddzielnie dla każdej grupy problemowej. Następnym, bardzo istotnym jest pozyskanie środków finansowych.
Nazwa programu	X.2.3. Program zwiększenia lesistości na obszarze gminy
1. Cele	Lasy na obszarze gminy zajmują powierzchnię 3579 ha /z terenami leśnymi nie klasyfikowanymi/, co stanowi 18% powierzchni ogólnej. Wskaźnik lesistości gminy odbiega od średniego wskaźnika krajowego /ok. 27%/, i zalecanego docelowo przez leśników /ok. 33%/. Zlokalizowane są one głównie w północnej i północno-zachodniej części gminy, tworząc obszary chronione zajmujące ok. 40% gruntów tej części gminy. Celem programu jest prowadzenie planowych nasadzeń na obszarach rolniczych i nieużytkach dla zwiększenia wskaźnika lesistości do 30%. Zalesienia, jako istotny element wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich wpłyną korzystnie na zachowanie bioróżnorodności i kształtowanie optymalnej struktury krajobrazów oraz bezkonfliktowe zachowanie funkcji: ekologicznej, Produkcyjnej i społecznej. Las wyznacza też stopień ekologicznego bezpieczeństwa gminy.
2. Elementy	Proces zalesiania dotyczy w szczególności gruntów, uznanych jako rolniczo marginalne ze względu na bardzo niską bonitację - klasy V-VIz. W gminie zajmują powierzchnię 4312 ha , co stanowi ok. 22%. Na gruntach tych uprawa

	podstawowych roślin rolniczych nie znajduje ekonomicznego uzasadnienia; większość tych gruntów odłoguje, a następnie podlega sukcesji naturalnej w postaci częściowego zalesienia, zakrzewienia lub stepowienia. W ramach transformacji użytkowania gruntów przewidziano m. in.: - zamianę gruntów ornyc lub użytków zielonych na zalesione grunty leśne - likwidację szachownicy rolno-leśnej, głównie przez likwidację bardzo małych powierzchni leśnych dla umożliwienia tworzenia dużych i kształtnych działek uprawianych rolniczo - zmianę niektórych użytków rolnych i częściowo leśnych na tereny przeznaczone pod lokalny przemysł, budownictwo, działy specjalne, usługi i inne.
3. Lokalizacja	Do zalesienia przewidziano łącznie 2196 ha, co stanowi 11,4% powierzchni ogólnej gminy. Lokalizację przestrzenną zawiera mapa w skali 1:25000, jako integralna część strategii, zaś w układzie administracyjnym według wsi zawiera poniższe zestawienie: Turka - 330 ha, Brzeźno - 180 ha, Zanowinie - 176 ha, Skordiów - 160 ha, Husynne, Ladeniska-Mościska i Świerże - po 150 ha, Kępa - 120 ha, Dorohusk, Wólka Okopska, Ludwinów i Michałówka - po 100 ha, Ostrów, Kolemczyce i Olenówka - po 60 ha, Kol. Świerże - 50 ha, Barbarówka - 40 ha, Puszek i Kol. Okopy - po 30 ha, Majdan Skordiów - 20 ha oraz Teosin, Pogranicze i Okopy - po 10 ha.
4. Podmioty realizujące	Podmiotami realizującymi ten program będą: - Nadleśnictwo Państwowe Chełm - Starostwo Powiatowe w Chełmie /w zakresie dofinansowywania programu/ - Urząd Gminy w Dorohusku /głównie koordynacja przez wydawanie zezwoleń/ - Mieszkańcy Gminy Dorohusk jako właściciele gruntów przewidzianych do zalesienia /transformacji/.
5. Czas realizacji	Zakres zadań jest ogromny, stąd czas realizacji długi - lata 2002-2015.
6. Koszty	Szacunkowy koszt zalesienia jednego hektara /łącznie z pielęgnacją upraw/ ustalono na poziomie 4000 zł, stąd całkowity koszt programu ustalono w kwocie 8,8 mln zł.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Realizacja programu wymaga spełnienia trzech podstawowych warunków: - społecznego - zainteresowania właścicieli gruntów przewidzianych do zalesienia, - prawnego - tereny przeznaczone do zalesiania powinny być zamieszczone w planie zagospodarowania przestrzennego - finansowego - zgromadzenia dużych środków na ten cel, głównie od Starostwa oraz zewnętrznych - Unijnych.

Nazwa programu	X.2.4. Program współpracy jednostek na obszarze Chełmskiego Parku Krajobrazowego, Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, Rezerwatu Przyrody „Brzeźno” i Rezerwatu „Roskosz”, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony torfowisk w rejonie miejscowości Brzeźno
1. Cele	W gminie Dorohusk jest prawie 40% powierzchni gruntów prawnie chronionych, stąd też prowadzone działania ochronne dotyczą wielu podmiotów je realizujących i znajdują uzasadnienie w opracowanym programie ochrony. Głównym celem programu jest organizacja właściwej współpracy jednostek odpowiedzialnych za zapewnienie zintegrowanego ładu przestrzennego , gospodarczego i społecznego na obszarach prawnie chronionych w Gminie Dorohusk przez: - efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi, społecznymi i gospodarczymi, - poprawę jakości życia współczesnych i przyszłych pokoleń przez kształtowanie środowiska człowieka w kierunku wysokich walorów ekologicznych, użytkowych i estetycznych, - bezwzględną ochronę najwyższych wartości przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych, - dążenie do zrównoważonego i stabilnego rozwoju, który sprzyja harmonizacji przyjętych celów społeczno-gospodarczych i mechanizmów funkcjonowania przyrody.

2. Elementy	Przewidziano następujące elementy konstruktywnej ciągłej współpracy na rzecz uzyskania następujących efektów gospodarczych i ekologicznych: 1. powiększenie obszaru Chełmskiego Parku Krajobrazowego o rezerwat torfowiskowy „Roskosz” oraz tereny bezpośrednio go otaczające, 2. opracowanie planu ochrony rezerwatu „Roskosz” oraz uaktualnienie planu ochrony rezerwatu „Brzeźno”, 3. objęcie ochroną prawną doliny Bugu, powiększenie rezerwatu „Roskosz” i Brzeźno i utworzenie wokół nich strefy otulinowej, 4. przywrócenie koszenia na terenach łąkowych, gdzie zaprzestano tej formy gospodarowania, dla zapobieżenia zarastaniu łąk chwastami lub zaroślami wierzbowymi i laskami osikowymi, 5. utrzymanie powierzchni zajmowanej przez łąki i nie przekształcanie ich w grunty orne, 6. wprowadzenie zakazu eksploatacji torfu, 7. ograniczenie robót melioracyjnych wyłącznie do konserwacji urządzeń, przy jednoczesnym uwzględnieniu interesu osób zamieszkujących tereny obszarów chronionych, 8. prowadzenie akcji promującej rolnictwo ekologiczne i agroturystykę.
3. Lokalizacja	Program dotyczy obszarów prawnie chronionych i ich otuliny na obszarze gminy Dorohusk.
4. Podmioty realizujące	Podmioty współpracujące w realizacji programu: - Urząd: Marszałkowski i Wojewódzki w Lublinie - Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska - Zarząd Chełmskich Parków Krajobrazowych - Samorząd Gminy Dorohusk - Służby Ochrony Przyrody - stowarzyszenia i organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony przyrody
5. Czas realizacji	Praca realizowana w sposób ciągły przez cały okres przewidziany niniejszą strategią.
6. Koszty	Niewielkie - ustalone w trakcie wzajemnej współpracy, przy maksymalnym wykorzystywaniu środków zewnętrznych.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem powodzenia realizacji programu jest pokonanie bariery niechęci różnych instytucji odnośnie ciągłej wzajemnej współpracy merytorycznej na rzecz rozwiązywania problemów i poszukiwania środków.

Nazwa programu	X.2.5. Program pomocy społecznej na obszarze gminy
1. Cele	Pomoc społeczna na terenie gminy powinna, jak sama nazwa wskazuje, pomagać w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwić im bytowanie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Jest ona oczekiwana szczególnie w środowisku wiejskim, gdyż tam przejawia się w jaskrawy sposób bieda i wieloletnie, nie rozwiązane również obecnie, zaniedbania w zakresie ochrony zdrowia. Pomoc ta jest jednocześnie przejawem kultury społeczeństwa dbającego o tych, którzy kiedyś pracowali dla dobra własnego i zarazem wspólnego. Celem programu jest rozszerzenie zakresu pomocy społecznej na obszarze gminy dla osób jej potrzebujących.
2. Elementy	Pomoc powinna dotyczyć osób najbardziej potrzebujących, tj osób starszych /po 65 roku życia jest w gminie 16,8% ludności/ i osób dotkniętych klęskami życiowymi bądź różnymi chorobami czy kalectwem /sierot, bezdomnych, bezrobotnych, niepełnosprawnych, osób po długotrwałej chorobie, z małymi dziećmi, osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, klęsk żywiołowych lub po odbytych karach w zakładach karnych/. Dotyczy pracy socjalnej na rzecz osób takiej pomocy potrzebujących i obejmuje poradnictwo prawne, ekonomiczne, psychologiczne, pomoc w załatwianiu trudnych spraw osób zainteresowanych w utrzymaniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w dotychczasowym środowisku. Program przewiduje też powstanie na terenach podworskich w miejscowości Świerże i miejscowości Pogranicze Domów Pomocy Społecznej.
3. Lokalizacja	Problem pomocy społecznej dotyczy obszaru całej gminy.

4. Podmioty realizujące	Podstawowym podmiotem pomoc realizującym jest Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy ze służbą zdrowia, Urzędem Wojewódzkim - Wydziałem Spraw Społecznych w Lublinie, Powiatowym Centrum Pomocy Społecznej w Chełmie oraz policją i szkołami.
5. Czas realizacji	Praca realizowana w sposób ciągły przez cały okres przewidziany niniejszą strategią, zaś budowa domów pomocy społecznej: w Pograniczu lata 2005-2010, a w Świerżu lata 2010-2015.
6. Koszty	Ustalany corocznie ze szczegółowym programem zadań, a budowy domów pomocy społecznej odrębnie przy opracowywaniu projektów.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem zakresu realizacji programu jest pozyskanie niezbędnych środków finansowych, głównie zewnętrznych.

Nazwa programu	X.2.7. Program zwiększenia obszarów małej retencji na obszarze gminy
1. Cele	Celem programu jest zwiększenie obszarów małej retencji dla celów rolnictwa, rybactwa, przeciwpowodziowych, sportowych i rekreacyjno-wypoczynkowych na obszarze Gminy Dorohusk przez budowę zbiorników wodnych.
2. Elementy	Elementami programu są: - budowa zbiornika „Borki” o powierzchni 80 ha, dla potrzeb rolnictwa, hodowli ryb, rekreacyjno-wypoczynkowych i sportowych, - budowa zbiornika „Przy młynie”, o powierzchni 3,0 ha, z przeznaczeniem zatrzymania wody dla potrzeb rolnictwa, przeciwpożarowych, hodowli ryb oraz celów rekreacyjno-wypoczynkowych, - budowa zbiornika wodnego „Berdyszczce”, o powierzchni 25 ha, głównie dla celów rolnictwa, hodowli ryb, sportów wodnych, w mniejszym do celów rekreacyjno-wypoczynkowych - budowa stawów rybnych „Dorohusk”, będących własnością prywatną, o powierzchni 95,0 ha, głównie dla hodowli ryb, mniejszym dla potrzeb rolnictwa i rekreacyjno-wypoczynkowych.
3. Lokalizacja	Zbiornik „Borki” projektowany na gruntach Osady Dorohusk w dolinie rzeki Bug /patrz mapa/ Zbiornik „Przy młynie” projektowany na gruntach Osady Dorohusk w dolinie rowu „A” z obiektu melioracyjnego „Teosin”, dopływu do rzeki Bug /mapa/

	Zbiornik „Berdyszcze” jest projektowany na gruntach Osady Dorohusk w dolinie rzeki Bug /mapa/ Stawy rybne „Dorohusk” - na gruntach wsi Dorohusk w dolinie rzeki Udal /mapa/
4. Podmioty realizujące	Budowa zbiorników wodnych: „Borki”, „Przy młynie” i „Berdyszcze” - oraz stawów rybnych – Gmina Dorohusk i inwestor prywatny.
5. Czas realizacji	Sukcesywnie w latach 2002-2015 w miarę posiadanych środków.
6. Koszty	Szacunkowe koszty zostaną ustalone przy opracowywaniu założeń techniczno-ekonomicznych dla poszczególnych obiektów.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowymi warunkami wykonania powyższych zadań jest umieszczenie powyższych zbiorników w planach zagospodarowania przestrzennego gminy, dokonanie uzgodnień ze służbami ochrony środowiska oraz zgromadzenie odpowiednich środków finansowych.
Nazwa programu	X.2.8. Program edukacji ekologicznej na obszarze gminy
1. Cele	Edukacja ekologiczna na obszarze Gminy Dorohusk stanowi istotny element decydujący o powodzeniu przyjętych w niniejszej Strategii rozwiązań programowych. W warunkach wiejskich treść i waga edukacji ekologicznej nabiera właściwego wymiaru, gdyż zarówno świadomość mieszkańców, jak i odpowiedzialność za otaczające środowisko jest szczególnie niska. Najważniejszą wydaje się być edukacja dzieci i młodzieży, gdyż daje duże prawdopodobieństwo pozytywnych zachowań w długiej perspektywie czasu oraz jest najprostsza do przeprowadzenia. Celem programu jest prowadzenie szerokiej edukacji społeczeństwa, szczególnie dzieci w zakresie szeroko pojętej ekologii oraz popularyzacja, unikalnych w skali Europy, walorów przyrodniczych gminy Dorohusk.
2. Elementy	Program zakłada następujące formy edukacji ekologicznej: 1. Edukację w przedszkolu i później w szkołach poprzez przekazywanie dostosowanych do wieku treści o tematyce ekologicznej 2. Edukację w szkołach przez organizowanie „alertów ekologicznych”, konkursów ekologicznych oraz bezpośredniego uczestnictwa młodzieży i kadry pedagogicznej w konkursach 3. Spotkania przedstawicieli różnych instytucji /Zarząd Chełmskich Parków Krajobrazowych, Urzędu Gminy, Starostwa Powiatowego, zakładów komunalnych i in./ z mieszkańcami gminy 4. Promowanie informacji ekologicznych poprzez ulotki, plakaty, ogłoszenia itp. 5. Czynne uczestnictwo wybranej części mieszkańców gminy, jak radni, sołtysi, lokalni liderzy w informowaniu społeczeństwa i wdrażaniu przyjętych rozwiązań w zakresie utrzymania porządku i czystości oraz innych, wynikających z Ustawy o ochronie środowiska działań proekologicznych 6. Wzbogacanie księgozbioru i popularyzację czytelnictwa książek i czasopism o tematyce ekologicznej 7. Szkolenia ludności rolniczej z zakresu ochrony środowiska i wykonywania prac na rzecz ochrony środowiska. 8. Wykorzystywanie potencjału Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego Zarządu

	Chełmskich Parków Krajobrazowych w Brzeźnie.
3. Lokalizacja	Realizacja programu na obszarze całej Gminy Dorohusk.
4. Podmioty realizujące	Wykonawcami programu będą: - Urząd Gminy w Dorohusku - Szkoły /Zespoły Szkół Ogólnokształcących w Dorohusku i Brzeźnie oraz SP w Michłowce/ i Przedszkole w Dorohusku - Starostwo Powiatowe w Chełmie - Zarząd Chełmskich Parków Krajobrazowych - WODR O/Rejowiec
5. Czas realizacji	Program powinien być realizowany przez cały okres przewidziany Strategią, z nasileniem prac w pierwszych latach, tj. 2002-2005.
6. Koszty	Wstępnie ustalone koszty - ok. 10000 zł rocznie
7. Warunki realizacji	Zakres realizacji tego programu jest uzależniony ilością posiadanych środków oraz zainteresowaniem mieszkańców tym problemem.

Nazwa programu	X.2.9. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Dorohusk
1. Cele	Relatywnie duża liczba ludności /7232 osoby/ oraz duża liczba osób przemieszczających się przez teren gminy /ok. 2700 tys. osób/ w związku z przejściami granicznymi stwarza większe zagrożenie mniejszego bezpieczeństwa dla mieszkańców gminy, jak i osób będących tu przejazdem. Celem programu jest poprawa stanu bezpieczeństwa na terenie gminy, zarówno dla mieszkańców gminy, jak i ludności przejeżdżających przez jej teren. .
2. Elementy	Na terenie gminy - w Dorohusku znajduje się Komisariat Policji, co należy uznać za atut przy wdrażaniu zadań przewidzianych programem. Zawiera on następujące przedsięwzięcia: - utworzenie zintegrowanego systemu kierowania poprzez połączenie stanowiska kierowania Policji i Straży Granicznej, co powinno wpłynąć na poprawę mobilności i operatywności w/w służb, - wprowadzenie monitorowania przejścia granicznego przez umieszczenie kamer przekazujących obraz do stanowiska kierowania Policji bądź Straży Granicznej, - wyposażenie radiowozów Komisariatu Policji w sprzęt komputerowy zdolny współdziałać z istniejącymi bazami danych Policji i Straży Granicznej, a szczególnie zdolnego do zidentyfikowania osób, - rozbudowę istniejącego Komisariatu Policji zgodnie z parametrami przyjętymi w Unii Europejskiej, - zakup środków transportu i łączności w ilościach zapewniających kompleksowe funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa, - wzmocnienie kadrowe Komisariatu, - wprowadzenie odpowiedniego systemu szkoleń kadr Policji, m. in. przygotowujących do pracy przy bezpośrednim zagrożeniu zdrowia i życia oraz racjonalnego wykorzystania nowego sprzętu techniczno-informatycznego, - wprowadzenie ćwiczeń zgrzywających funkcjonowanie w/w służb oraz Straży Pożarnej i Pogotowia Ratunkowego.
3. Lokalizacja	Obszar całej gminy, z lokalizacją w Dorohusku jako ośrodku gminnym.

4. Podmioty realizujące	Komenda Powiatowa Policji w Chełmie Komisariat Policji w Dorohusku Urząd Gminy w Dorohusku
5. Czas realizacji	Lata 2003-2007.
6. Koszty	Zostaną ustalone przy opracowywaniu projektów szczegółowych
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem umożliwiającym zakres i tempo realizacji programu jest pozyskanie, głównie zewnętrznych środków finansowych.

X.3. Przedsiębiorczość, turystyka i rekreacja

Nazwa programu	X.3.1. Szeroka promocja gminy dla celów przedsiębiorczości, turystyki i agroturystyki
1. Cele	Celem programu jest szeroka promocja obszaru gminy z uwzględnieniem istotnych walorów dla przyspieszenia jej rozwoju
2. Elementy programu	Elementami programu są: - pełna informacja o terenach przeznaczonych dla rozwoju przedsiębiorczości - informacja o władzach samorządowych i administracyjnych gminy oraz ważnych decyzjach przez nie podejmowanych - informacja o walorach turystycznych gminy dla rozwoju turystyki masowej - oferta sieci gospodarstw agroturystycznych - popularyzacja zabytków kultury i przyrody na terenie gminy - pełna informacja o przedsięwzięciach inwestycyjnych realizowanych przez gminę i inne jednostki, ze szczególnym przedstawieniem koncepcji rozbudowy przejść granicznych - stała informacja o organizowanych w gminie imprezach kulturalnych i sportowych - systematyczne wydawanie miesięcznika „<i>Wrota wschodu</i>” - funkcjonowanie na terenie gminy komercyjnej agencji informacyjnej dla celów promocji, marketingu oraz udzielania pomocy w organizowaniu działalności, w tym pozyskiwania środków wspierających przedsięwzięcia - informacja o gminie zawarta w Internecie i CD-romie /kompakcie/ - audycje radiowe i telewizyjne o ważniejszych wydarzeniach w gminie, - udostępnianie walorów przyrodniczych i kulturowych gminy dla turystyki kwalifikowanej poprzez tworzenie szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, dydaktycznych itp. - organizowanie konferencji naukowo-technicznych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym / o tematyce: „Integracja europejska a współpraca transgraniczna”, „Kompleksowy rozwój przygranicznych terenów wschodniej Polski a gmina Dorohusk”, „Obszary chronione a rozwój infrastruktury technicznej w gminie”, „Miasto Dorohusk - historyczne uwarunkowania jego rozwoju i aktualne możliwości rozwoju” i inne/

3. Lokalizacja	Program dotyczy obszaru całej gminy z centrum promocji w ośrodku gminnym
4. Podmioty realizujące	Zarząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury i Agencja Promocji przy wsparciu stowarzyszeń działających na obszarze gminy: - Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dorohusk - Stowarzyszenie Wspierania Oświaty, Kultury, Sportu i Rekreacji - Stowarzyszenie Rozwoju Zalewu Husynne - Stowarzyszenie „Aktywność Młodych” - Zarządu Gminnego OSP - Rady Gminnej Kół Gospodyń Wiejskich - Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych - Związku Żołnierzy LWP - Zarząd Chełmskich Parków Krajobrazowych.
5. Czas realizacji	Praca ciągła od 2002 roku
6. Koszty	Koszty zostaną ustalone przy opracowywaniu programów realizacji poszczególnych zadań.
7. Warunki realizacji	Pozyskanie niezbędnych środków

Nazwa programu	X.3.2. Program rozbudowy sieci usług na obszarze gminy
1. Cele	Na obszarze Gminy Dorohusk występują dwa powiązane ze sobą problemy, tj. dużego bezrobocia oraz niewystarczającej sieci usług, szczególnie wyspecjalizowanych, jak w zakresie ochrony środowiska czy turystyki. Celem programu jest rozwój sieci usług na obszarze gminy dających dodatkowe miejsca pracy oraz podnoszących standard życia.
2-3. Elementy i lokalizacja	Na obszarze gminy Dorohusk powinny być rozwijane usługi w następującym zakresie: * wykonywania prac na rzecz ochrony środowiska /głównie w miejscowości Ludwinów i Świerże/ * budownictwa ogólnego /Dorohusk, Wólka Okopska, Brzeźno, Świerże i Michałówka/ * ślusarstwa ogólnego i samochodowego /Dorohusk, Brzeźno, Okopy/ * ciesielstwa i stolarstwa /Dorohusk, Świerże, Michałówka /, * turystyczne /Dorohusk, Okopy, Brzeźno, Świerże, Husynne, Turka/ * hotelarskie /Dorohusk, Beredyszczce, Okopy, Wólka Okopska/ * agroturystyczne /Brzeźno, Okopy, Świerże, Husynne, Turka/ * gastronomiczne /Dorohusk, Berdyszczce, Wólka Okopska, Brzeźno/ * usługi parkingowe zlokalizowane pomiędzy granicą z Ukrainą a miejscowością Brzeźno, * naprawy sprzętu elektrycznego i elektronicznego /Dorohusk, Świerże, Brzeźno. * rzemiosło artystyczne, szczególnie wyroby z wikliny, drewna i gliny, metaloplastyka * rozszerzenie usług pocztowych i telekomunikacyjnych w kierunku zwiększenia skali świadczeń i unowocześnienia * rozwój gospodarczy zwiększy zapotrzebowanie na usługi w zakresie dozoru mienia, zapewnienia czystości czy serwisu technicznego w jednostkach działalności gospodarczej. Ponadto program zakłada dalsze rozszerzenie zakresu usług świadczonych przez Gminny Zakład Obsługi w Dorohusku o usługi: hydrauliczne, kowalskie, budownictwa drogowego i ogólnego, komunalne i naprawy sprzętu i maszyn rolniczych.
4. Podmioty	Urząd Gminy w Dorohusku przez powołane Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości

realizujące	oraz prywatni inwestorzy
5. Czas realizacji	Lata 2002-2010.
6. Koszty i przewidywany efekt	Przewidywane koszty są niewielkie - zostaną ustalone dla każdego rodzaju usług odrębnie na etapie ich programowania szczegółowego. Będą w dużej mierze ponoszone przez inwestorów danego rodzaju usług. Finansowanie programu przewidziane jest: z budżetu Państwa, Gminy, Powiatowego Urzędu Pracy, Zakładu Doskonalenia Zawodowego, Kuratorium Oświaty oraz funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych Unii Europejskiej. Sukcesywna praca nad realizacją programu powinna przynieść efekt przyrostu miejsc pracy o 10-15 osób rocznie.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Skala realizacji wymienionych elementów programu zależy głównie od uruchomienia sprawnie funkcjonujących instrumentów pomocy finansowej Państwa oraz środków z Unii Europejskiej, gdyż większości społeczeństwa nie stać na ponoszenie własnych nakładów inwestycyjnych powyżej kwoty 3-5 tys. zł.
Nazwa	X.3.3. Rozwój przedsiębiorczości na obszarze gminy
1. Cele	Powyższy program zakłada odejście od traktowania wsi jako obszaru produkcji surowców rolniczych oraz aktywizację zawodową obszarów wiejskich. Wymienione wyżej funkcje pozarolnicze będą realizowane w ramach przedsiębiorczości rozumianej jako: - proces organizowania, prowadzenia działalności gospodarczej oraz podejmowania związanego z nią ryzyka, - uruchomienie przedsięwzięcia gospodarczego, -wdrażanie nowych technologii, innowacyjność, nowe formy organizacji i sprzedaży, - umiejętność racjonalnego działania dla osiągnięcia zysku. Rozwój przedsiębiorczości na obszarze gminy oddziałuje korzystnie na rozwój społeczności lokalnej i w ramach powiązanej gospodarki na sytuację gospodarczą w makroskali. Celem programu jest podjęcie działań w nim zawartych dla rozwoju przedsiębiorczości, powodującej zmniejszenie skali bezrobocia na obszarze gminy i podniesienia dochodów jej mieszkańców.
2. Elementy	Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości zależy w dużej mierze od właściwego klimatu ze strony władz gminnych, stowarzyszeń, jak też instytucji ponadgminnych. Podstawowymi elementami na rzecz rozwoju przedsiębiorczości są: - utworzenie w Urzędzie Gminy w Dorohusku Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości, które będzie pomagać w powstawaniu i funkcjonowaniu firm, jak też koordynacją odpowiednich szkoleń i promocją lokalnego rozwoju, - w oparciu o miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zachować atrakcyjność obszaru jako miejsc zamieszkania i pracy oraz przyszłym inwestorom odpowiednie tereny pod inwestycje, - podjęcie działań w kierunku uzbrojenia technicznego pod planowane inwestycje, - przygotowanie bocznic kolejowych do pełnego ich wykorzystania z udoskonaleniem systemu przeładunku, I. - rozbudowa dworca kolejowego w Dorohusku, udoskonalenie ramp

	przeładunkowych w Brzeźnie /"Dominik", „Damazy” i „Daniel” wraz z torami z uwzględnieniem aspekty ekologicznego, II. budowa terminalu celno-towarowego, - wsparcie istniejących gospodarczych przez Gminę; dotyczyć ono będzie organizacji potencjału doradczego zarówno dla przedsiębiorców, jak i pracobiorców w zakresie marketingu, finansów, doradztwa prawnego, planowania i zarządzania, metod produkcji, innowacji i transferu technologii, jakości, eksportu oraz ochrony środowiska, - podnoszenia kwalifikacji ludności wiejskiej.
3. Lokalizacja	Obszar całej gminy, szczególnie w obszarze przygranicznym w Dorohusku i Brzeźnie
4. Podmioty realizujące	Urząd Gminy w Dorohusku przez powołane Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości
5. Czas realizacji	Lata 2002 - 2008, w tym rozbudowa dworca kolejowego w Dorohusku oraz terminalu celno-towarowego w latach 2007-2010.
6. Koszty	Zostaną ustalone oddzielnie dla poszczególnych zadań przy projektowaniu szczegółowym.
7. Warunki realizacji	Podstawowym warunkiem jest pozyskanie potencjalnych inwestorów oraz środków zewnętrznych, głównie przedakcesyjnych Unijnych.

X.4. Rolnictwo

Nazwa programu	X.4.1. Poprawa warunków prowadzenia produkcji rolnej przez kompleksowe scalanie gruntów
1. Cele	W części diagnostycznej dowiedziono, że organizacja przestrzenna gospodarstw jest wadliwa, przez co miejscowi rolnicy tracą prawie trzecią część swego dochodu rolniczego. W tym stanie możliwości konkurowania z dobrze zorganizowanym rolnictwem Unii Europejskiej są żadne i bez zmiany tego stanu większości rolnikom grozi wegetacja, a nawet upadłość. Celem tego programu jest poprawa warunków życia i pracy społeczności wiejskiej na obszarze gminy, dokonana w procesie prac kompleksowych wykonanych na bazie procesu scaleniowego.
2. Elementy	Proces kompleksowego scalania gruntów jest przedsięwzięciem rozwiązującym równocześnie wiele problemów, którymi na terenie Gminy Dorohusk będą: * klasyczne scalanie gruntów, * rozmieszczenie i utwardzenie dróg osiedlowych i rolniczych, * transformacja użytkowania gruntów, głównie korekta granicy rolno-leśnej * melioracje wodne z rekonstrukcją luster wody * melioracje przeciwerozylne /w niewielkim zakresie/ * rozmieszczenie terenów budowlanych * częściowa realizacja programu ochrony środowiska na danym terenie. Ten mechanizm jest stosowany w krajach Unii już od prawie 30-stu lat, w Polsce jest dopiero rozpoczynany. Dlatego pierwsze obiekty realizowane w tym mechanizmie są objęte merytorycznym nadzorem jednostek naukowych /w tym przypadku IUNG w Puławach/ oraz przewidziane do wsparcia środkami finansowymi zewnętrznymi - Unii Europejskiej i ewentualnie innymi.

3. Lokalizacja	Programem tym przewiduje się objęcie 13 wsi o łącznej powierzchni 11888 ha, przewidując wykonanie tych prac w pięciu etapach /ze względu na znaczne koszty/: - pierwszy - wsie: Ladeniska-Mościska, Kolemczyce i Husynne o powierzchni 2581 ha, - drugi - wsie: Turka-Myszkowiec, Dorohusk Wieś i Ostrów o pow. 2727 ha, - trzeci - wsie: Skordiów, Majdan Skordiowski i Puszki o pow. 1293 ha, - czwarty - wsie: Świerże i Okopy - pow. 2800 ha, - piąty - wsie: Kępa i Brzeżno - o pow. 2487 ha.
4. Podmioty realizujące	Prace scaleniowe prowadzi Starostwo Powiatowe w Chełmie przy udziale: - Urzędu Gminy w Dorohusku, - Stowarzyszenia powołanego do koordynacji rozwoju danych wsi w procesie scaleniowym, - Wojewódzkiego Biura Geodezji i Terenów Rolnych w Lublinie /lub powołanego innego dla rozwoju wsi/, które opracowuje szczegółowe projekty oraz nadzoruje ich wykonanie, - Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie, - Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie - oraz mieszkańców wsi objętych postępowaniem scaleniowym.
5. Czas realizacji	Czas postępowania scaleniowego zwykłego trwa 3-5 lat, zaś w wersji prac kompleksowych około 10 lat. Uwzględniając powyższe w okresie objętym Strategią jest możliwa realizacja zaledwie dwu etapów, i to przy założeniu, że etap drugi będzie rozpoczęty przed zakończeniem pierwszego. Pozostałe trzy etapy mogą być realizowane w okresie lat 2010-2020.
6. Koszty	Jednostkowy koszt kompleksowego scalania gruntów jest duży - na poziomie 5000 zł /ha. Przy założeniu, że postępowaniem tym w okresie przewidzianym strategią zostanie objętych 11888 ha /13 wsi/ łączny koszt prac projektowych i wykonawczych oszacowano na poziomie 60 mln zł. Jest on duży, stąd potrzebna jest partycypacja uczestników postępowania scaleniowego /urzędzeniowego/, ich proponowany udział przedstawia się następująco: mieszkańcy scalanych wsi - 5-10%, Gmina ok. 10%, Starostwo ok. 15%, Województwo - ok. 30%, Ministerstwa: Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Środowiska - ok. 20% oraz środki zewnętrzne inne, głównie unijne - ok. 15-25%. Finansowanie większości zadań /w tym scalania klasycznego/ pochodzi z budżetu Państwa /w dysponowaniu starostw, instytucji wojewódzkich czy ministerstw/, inne zadania powinny być w dużej części sfinansowane środkami unijnymi.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem jest zainteresowanie mieszkańców poszczególnych wsi, a także samorządów poszczególnych szczebli, zarówno w przygotowywaniu obiektów do tego przedsięwzięcia, jak też w pozyskiwaniu niezbędnych środków.

Nazwa programu	X.4.2. Rozwój sieci skupu i przetwórstwa rolno-spożywczego oraz marketing rolny w gminie
1. Cele	Rolnictwo wraz z przetwórstwem rolno-spożywczym stanowią kluczowe elementy gospodarki na obszarach wiejskich. Rozwijane przetwórstwo rolno-spożywcze oraz poprawa efektywności powinny wpłynąć na zwiększenie możliwości sprzedaży swych produktów przez producentów rolnych z terenu gminy. Zwiększy się zainteresowanie producentów rolnych rozwijaniem ekonomicznie uzasadnionych kierunków produkcji i podnoszeniem standardów jakości w związku z zawieranymi długoterminowymi umowami z zakładami przetwórczymi. Powyższe elementy stanowią będą też odpowiednie powiązanie rolnictwa gminy z całą gospodarką kraju, jak też częściowo Unii Europejskiej. Celem programu są działania na rzecz rozwoju sieci skupu i przetwórstwa na obszarze gminy, połączonego z marketingiem rolnym.
2. Elementy	Elementy programu stanowią: * powołanie giełdy rolno-spożywczej, głównie dla celów marketingowych * modernizacja budynków i infrastruktury na rzecz podniesienia standardu sanitarnego i usprawnienia organizacji przy produkcji mleka * usprawnienie produkcji młodego bydła opasowego oraz owiec i kóz * odpowiednia uprawa, odmiany oraz właściwe przechowywanie i przygotowanie ziemniaków konsumpcyjnych * budowa zakładu przetwórstwa rolno-spożywczego /po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej/ * budowa lokalnych masarni i piekarni na terenie gminy
3. Lokalizacja	Cały obszar Gminy Dorohusk z centrum w strefie przygranicznej.
4. Podmioty realizujące	Podmiotami realizującymi będą: producenci rolni, grupy producenckie, spółdzielnie mleczarskie, zakłady przetwórstwa zbożowego, stowarzyszenia i inne podmioty gospodarcze.
5. Czas realizacji	Do 2006 roku nie należy oczekiwać znacznego zapotrzebowania na w/w środki z uwagi na ograniczone możliwości własnego udziału zarówno ze strony producentów, jak też samorządu gminy.

6. Koszty	Szacunkowe koszty zostaną ustalone po dokładniejszym sprecyzowaniu zadań, będą ponoszone głównie przez indywidualnych inwestorów.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Warunkiem rozpoczęcia i realizacji programu jest uruchomienie funduszy przedakcesyjnych dla producentów rolnych spełniających wymogi programów pomocowych.

Nazwa programu	X. 4.3. Poprawa stanu wiedzy ogólnej i rolniczej ludności wiejskiej w gminie
1. Cele	Zdobyte doświadczenia rozwoju obszarów wiejskich w kraju i w innych państwach wskazują, że warunkiem zmian na obszarach wiejskich są inwestycje w kapitał ludzki. Poziom wykształcenia ludności wiejskiej w gminie Dorohusk może być tym czynnikiem, który hamująco wpływać będzie na stosowanie innowacyjności w organizacji i samej działalności rolniczej, jak też na tempo zmian strukturalnych na obszarach wiejskich /głównie odchodzenie od rolnictwa/ oraz świadome uczestnictwo ludności w procesie produkcji żywności zgodnie ze standardami europejskimi. Celem niniejszego programu jest wytyczenie kierunków działań edukacyjnych oraz prowadzenia szeroko zakrojonych szkoleń na rzecz poprawy stanu wiedzy, zarówno ogólnej, jak i rolniczej miejscowej społeczności.
2. Elementy	Przewidziano następujące elementy programu: * szkolenie młodzieży i osób dorosłych z zakresu przedsiębiorczości, z uwzględnieniem problematyki ewentualnej zmiany zawodu * szkolenie ludności rolniczej w zakresie przygotowania do funkcjonowania w nowych warunkach rynkowych, prawnych i socjalnych /szczególnie: poprawy jakości produkcji, wdrażania nowych technologii i metod produkcyjnych, nauki prowadzenia dokumentacji zabiegów agrotechnicznych, metod produkcji rolniczej przyjaznych dla środowiska, popularyzacji Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych, zapewnienia odpowiednich warunków hodowli zwierząt, zarządzania i księgowości, marketingu, zasad kształtowania krajobrazu, ekologizacji rolnictwa czy zagospodarowania gruntów odłogowanych/ * doksztalcanie i szkolenie własnej kadry pedagogicznej * poprawa wyposażenia szkół i podmiotów realizujących programy edukacyjne w pomoce szkolne i nowoczesne środki techniczne. * szeroka informacja społeczeństwa odnośnie celu, zakresu oraz oczekiwanych i możliwych do osiągnięcia efektów przez realizację niniejszej strategii. Będzie się zawierała w organizowanych szkoleniach, tematycznych ulotkach i luźnych informacjach.
3. Lokalizacja	Program obejmie swym zasięgiem mieszkańców całej Gminy Dorohusk, zaś w

	części dotyczącej kadry pedagogicznej również zamieszkałych poza gminą..
4. Podmioty realizujące	Program zakłada czynne włączenie się w jego realizację kadry nauczycieli zatrudnionych w szkole na terenie gminy i ich współdziałanie z pracownikami ODR, stowarzyszeń, fundacji itp. Podmiotami realizującymi będą: - Urząd Gminy w Dorohusku - Szkoły na terenie Gminy Dorohusk przy współpracy z: - Kuratorium Oświaty w Lublinie i Inspektorem Oświaty w Chełmie - Wojewódzkim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Lublinie zs w Końskowoli Oddz. w Chełmie - szkołami wyższymi i jednostkami badawczo-rozwojowymi - wyspecjalizowanymi instytucjami szkoleniowymi - stowarzyszeniami i organizacjami rolniczymi - grupami producentów i stowarzyszeniami grup producentów - instytucjami i centrami rozwoju przedsiębiorczości typu <i>non-profit</i> - Izbą Rolniczą w Chełmie.
5. Czas realizacji	Lata 2002-2010.
6. Koszty	Niewielkie, do ustalenia przy opracowywaniu poszczególnych zadań do realizacji, będą finansowane w części ze środków samorządowych oraz funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych Unii Europejskiej
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawową barierą jest pozyskanie odpowiednich ilości osób zainteresowanych wzbogacaniem wiedzy oraz środków finansowych.

Nazwa programu	X.4.4. Wdrażanie wzorca rozwoju wiejskich obszarów przygranicznych
1. Cele	Wiejskie obszary przygraniczne wschodniej części Polski - poza innymi cechami - posiadają jedną zasadniczą, duże zapóźnienia we wszechstronnym ich rozwoju. Nie posiadają też obiektywnie ustalonego wzorca wychodzenia z tej niezwykle skomplikowanej sytuacji. Wspólną cechą wschodnich terenów przygranicznych jest ich zwornikowe położenie przyszłej Unii Europejskiej, co powinno być motorem napędowym gospodarki tych gmin w przyszłości będzie lokalizacja przejść granicznych z sąsiadującymi krajami; w przypadku tej gminy z Ukrainą. Ustalenie, następnie wdrożenie wzorca rozwoju obszaru wiejskiego dla tzw. „Ściany Wschodniej” będzie miało ogromne znaczenie: dla gminy jako istotny element wspomagający jej rozwój, a dla innych w tej części jako wzorzec metodyczny do praktycznego wykorzystania. Uznać je należy jako dwa podstawowe cele niniejszego programu. Program jest próbą transformacji sprawdzonych wzorców rozwoju obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej na warunki polskie.
2-3. Elementy i lokalizacja	Podejmowane działania powinny być realizowane w kilku grupach zagadnień, stanowiących jego elementy: * Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności gminy. Uwzględnić m. in. uzbrojenie w wiejską infrastrukturę techniczną wsi: Okopy, Kolonia Okopy, Berdyszcze, Dorohusk, Świerże, Husynne i Turka, głównie dla rozwoju przedsiębiorczości i zmniejszenia skali bezrobocia, rozbudowa szkolnictwa oraz zaplecza sportowo-widowiskowego, rozwój kultury, infrastruktury społecznej, upowszechnienie dostępu do internetu i innych nośników informacji. * Restrukturyzacja bazy ekonomicznej i tworzenie warunków jej dywersyfikacji. Zawiera m. in. wspieranie działań służących stymulowaniu lokalizacji nowych przedsiębiorstw i zakładów usługowych, w tym małych i wykorzystujących nowoczesne technologie, sektora turystycznego, jak też rozwój wszelkich form promocji. * Rozwój zasobów ludzkich i wzmocnienie umiejętności kadr administracji publicznej. Działania w tym zakresie zawiera program X.4.3. „Rozwój zasobów ludzkich” oraz wzmocnienie umiejętności kadr kierowniczych zatrudnionych na obszarze gminy. * Wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją. Zawiera szeroko pojętą aktywizację obszarów wiejskich w procesie

	wielofunkcyjnego rozwoju, rolę Osady Dorohusk jako ośrodka ponadpodstawowego, rozwój drogowych i kolejowych przejść granicznych, wykorzystanie lokalnych surowców, lasów, zbiorników wodnych i obszarów chronionych dla zharmonizowanego rozwoju lokalnego, ekologizację rolnictwa. * Rozwój międzynarodowej współpracy gmin, szczególnie gospodarczej i kulturalnej. * Racjonalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej w procesie wielofunkcyjnego rozwoju - uwzględnia zasady i kryteria zmiany sposobu zagospodarowania terenów rolnych w procesie dywersyfikacji rolnictwa i kompleksowego rozwoju tych terenów. * Metoda wykorzystania najnowszych systemów informatycznych w procesie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich; dotyczy głównie cyfrowego zapisu informacji o przestrzeni rolniczej, jak też szybkiego i precyzyjnego przetwarzania danych. Program zawiera dwa elementy: - Opracowanie wzorcowej koncepcji i programu - przez zespół naukowy ustalony drogą przetargu - Realizacja zawartych w programie przedsięwzięć inwestycyjnych
4. Podmioty realizujące	Podmiotami realizującymi ten program będą: Samorząd Gminny Stowarzyszenie d/s Rozwoju Gminy Dorohusk przy współpracy: - Instytutów naukowych - Gminy z terenu Unii Europejskiej, która zakończyła lub kończy proces rozwoju - Urzędu Marszałkowskiego - Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwa Środowiska - Instytucji dysponujących środkami Unijnymi - innych instytucji i stowarzyszeń.
5. Czas realizacji	Lata 2003-2015.
6. Koszty	Koszty przedsięwzięcia są duże, większe niż kompleksowego scalania gruntów i wynoszą 5-10 tys. zł/ha, stąd partycypacja w kosztach zbliżona jak w w/w programie /X.4.1./
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym rozpoczęcia realizacji jest zainteresowanych - mieszkańców gminy oraz przychylność Urzędu Marszałkowskiego, Komitetu Badań Naukowych oraz Ministerstw wdrożeniem wzorca rozwoju obszarów wiejskich wschodniej strefy przygranicznej.

Nazwa programu	X.4.5. Rozwój organizacji zrzeszających producentów rolnych.
1. Cele	Celem programu jest podniesienie ekonomicznej efektywności działania producentów rolnych na poszczególnych rynkach przez wzrost liczby kanałów dystrybucji produktów, wzrost udziału w marżach handlowych i przetwórczych oraz podnoszenie wartości rynkowej produktów. Wspieranie procesu poziomej integracji wśród producentów rolnych dla osiągnięcia powyżej przedstawionych celów jest niezbędne, aczkolwiek efekty tego procesu mogą ujawnić się dopiero po kilku latach. Do częściowych celów programu można zaliczyć: - ciągłe monitorowanie sytuacji na rynku produktów oraz organizację systematycznego odbioru produktów po uzgodnionych cenach - organizację i sprzedaż produktów lepszej jakości - działania w kierunku zmniejszenia kosztów jednostkowych przez usprawnienia technologiczne, zwiększenie wydajności oraz wspólne zaopatrywanie w środki produkcji, wykorzystywanie maszyn i narzędzi specjalistycznych - zawieranie korzystnych porozumień, kontraktów handlowych z odbiorcami produktów oferowanych przez grupę - prowadzenie wspólnej działalności marketingowej.
2. Elementy	Wybór przez rolników formy integracji zależy od dokonanej przez nich oceny co do gwarancji najkorzystniejszego zrealizowania celów organizującej się grupy. Prawo dopuszcza kilka form organizacyjnych, jak: spółdzielnia, spółka, zrzeszenie, stowarzyszenie. Pierwszym elementem programu jest pełna informacja wśród rolników. Następnym jest informacja o charakterze organizacyjno-prawnym dla zainteresowanych utworzeniem grupy. Pomaga ona potencjalnym członkom w określeniu celu działania grupy, stworzeniu przedsięwzięć /biznes planu/, planu marketingowego dla określonej grupy producentów, formy prawnej pod jaką należy się zarejestrować, itp. Trzecim jest odbycie niezbędnych spotkań oraz przygotowanie odpowiednich dokumentów do rejestracji grupy zrzeszającej. Przewiduje się powołanie grup zrzeszających producentów w następujących branżach: produkcja, uprawa zbóż, produkcji bydła, trzody oraz rolnictwa ekologicznego. Ostatnim jest podjęcie działalności przez prawnie zarejestrowane grupy, zgodnie z opracowanym celem i planem działania.
3. Lokalizacja	Program jest przewidziany na obszarze gminy Dorohusk, według produktów

	przewidzianych do sprzedaży oraz koncentracji ich podaży.
4. Podmioty realizujące	Skuteczność działania programu wymaga zaangażowania i współdziałania wielu podmiotów funkcjonujących w otoczeniu rolnictwa. W realizacji programu powinny być zaangażowane następujące podmioty: - Samorząd Gminny - Lubelska Izba Rolnicza Natomiast jednostkami wspomagającymi powinny być: - Fundacja Akademii Rolniczej im. W. Witosa w Lublinie - WODR w Lublinie zs. w Końskowoli - Biuro Marketingu LGRO w Lublinie.
5. Czas realizacji	Powołanie do działalności grup zrzeszających producentów rolnych - lata 2002-2007. Działalność grup - przez cały okres działania strategii, do roku 2015.
6. Koszty	Szacunkowe koszty powołania grupy oceniono na poziomie 4000 zł x 2 grupy = 8000 zł. Obejmuje organizację spotkań, szkoleń, wydanie materiałów informacyjno-szkoleniowych oraz niezbędne opłaty rejestracyjne w sądzie rejestrowym.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Poważnym utrudnieniem w tworzeniu się grup i ich funkcjonowaniu jest: - brak liderów środowiskach wiejskich chcących zaangażować swój autorytet i czas w tym kierunku, - hamująca inicjatywy oddolne opinia wśród środowisk wiejskich, że rolnicy nie są w stanie się zorganizować, - brak wiary w możliwość dokonania zmian we własnym gospodarstwie i wsi, - trudna sytuacja w wielu sektorach współpracującymi z producentami rolnymi, - częste wahania koniunktury gospodarczej w agrobiznesie, - brak istotnego wsparcia producentów od strony administracyjnej, prawnej i finansowej.

Nazwa programu	X.4.6. Wsparcie inicjatyw prowadzenia rolnictwa ekologicznego
1. Cele	Ekologizacja rolnictwa jest pojęciem powszechnie używanym od niedawna. Rolnictwo jako dział gospodarki narodowej, zajmujący się produkcją żywności realizuje dwa podstawowe cele: - ekonomiczny, którym jest maksymalizacja dochodu, głównie przez specjalizację i intensyfikację rolnictwa, - ekologiczny, którym jest zwiększenie lub przynajmniej utrzymanie na stałym poziomie żywności i urodzajności gleby oraz zachowanie odpowiedniej równowagi w agrosystemie. Coraz liczniejsze są dowody na to, że harmonijne połączenie obu celów w rolnictwie współczesnym jest praktycznie niemożliwe. Celem niniejszego programu jest wspieranie prowadzenia rolnictwa ekologicznego przez miejscowych rolników.
2. Elementy	Obecnie są wyodrębniane trzy podstawowe systemy gospodarowania w rolnictwie /tab. 13B/: konwencjonalny, integrowany i ekologiczny. Rolnictwo konwencjonalne można określić jako sposób gospodarowania ukierunkowany na maksymalizację zysku przez dużą wydajność roślin i zwierząt. Rolnictwo integrowane - to system produkcji wykorzystujący w harmonijny sposób postęp techniczny i biologiczny w uprawie, nawożeniu i ochronie roślin, gdzie przemysłowe środki produkcji /nawozy i pestycydy/ są stosowane w umiarkowanych ilościach. Rolnictwo ekologiczne - to system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w ramach gospodarstwa, bazujący na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego, nieprzetworzonych technologicznie. Z porównania zawartego w tabeli 13B wynika, że system integrowany jest pośredni pomiędzy konwencjonalnym a w pełni ekologicznym. Można go zaliczyć do rolnictwa ekologicznego. Jest on możliwy do wprowadzenia na obszarze powiatu a szeroką skalę. Wystarczy bowiem jedynie wprowadzić ograniczenia w stosowaniu nawożenia mineralnego i chemicznej ochrony roślin, dokładnego przestrzegania zasad higieny w gospodarstwie oraz zasad agrotechnicznych. Natomiast system w pełni ekologiczny wymaga zupełnie odmiennego sposobu gospodarowania. Wzorem krajów Europy Zachodniej i dotychczasowych doświadczeń polskich jest on możliwy do praktycznego wprowadzenia u 1-2% gospodarstw. Mimo to gospodarstwa przechodzące na ten system powinny uzyskać wsparcie, szczególnie w połączeniu z prowadzeniem agroturystyki. Wsparcie ekologizacji rolnictwa powinno dotyczyć bezpośrednio gospodarstw i uwzględniać takie elementy jak: szkolenia /stacjonarne, ulotki/, bezpośrednie wsparcie organizacyjne /w przygotowywanych wnioskach, reklama gospodarstw/ i finansowe /ulgi podatkowe/ gospodarstw rozpoczynających, a następnie prowadzących tę działalność oraz działania na rzecz ustanowienia odpowiednich unormowań prawnych i finansowych.
3. Lokalizacja	Teren Gminy Dorohusk.

4. Podmioty realizujące	Samorząd Gminny Starostwo Powiatowe Rolnicy Przy wsparciu: Ekoland w Lublinie, ODR w Końskowoli
5. Czas realizacji	Cały okres przewidziany programem, tj. lata 2002-2015.
6. Koszty	Koszty wspierania gospodarstw ekologicznych oceniono na poziomie 2000 zł rocznie w części wydatków oraz na poziomie 2-5 tys. zł rocznie w formie mniejszych dochodów gmin z tytułu uzyskiwanych ulg podatkowych. Środki na ten cel powinny częściowo pochodzić z funduszy gminnych /ulotki, szkolenia, ulgi podatkowe, pomoc w przygotowywanych wnioskach, reklama gospodarstw/, zaś główne wsparcie powinno pochodzić ze środków Unii Europejskiej, już obecnie, tj. w okresie przedakcesyjnym.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem jest zainteresowanie miejscowych rolników zmianą sposobu gospodarowania w rolnictwie oraz władz samorządowych wspieraniem tej inicjatywy.

Tabela 13B
Porównanie podstawowych systemów gospodarowania w rolnictwie

Czynnik do porównania	Konwencjonalny	Integrowany	Ekologiczny
Plony	maksymalne	zmniejszone	niższe o 10-25%
Nawożenie	mineralne wysokie, organiczne ograniczone	organiczne wysokie, mineralne zmniejszone o 20- 25%	tylko nawozy organiczne i zielone oraz komposty
Ochrona roślin	pestycydy - duże dawki	pestycydy - 50%, mechaniczna walka z chwastami	pestycydy - 0%, walka mechaniczna i biologiczna
Zmianowanie roślin	uproszczone, aż do monokultur	pośrednie	dużo motylkowych i ich mieszanek z trawami oraz międzyplonów
Mechanizacja upraw	pełna, sprzęt rolniczy ciężki, często specjalistyczny	pośrednia	płytkie odwracanie, głębokie spulchnianie gleby, max. 3 orki w rotacji
Skażenie środowiska	skażenie gleb i wód makroelementami i pestycydami, eutrofizacja zbiorników, ugniatanie gleby i pogarszanie struktury	ograniczone	nie występuje
Wartość ziemiopłodów	obniżona przez azotany, pestycydy, metale ciężkie i in.	pośrednie	wysoka tzw. zdrowa żywność

X.5. Kultura, oświata i sport

Nazwa programu	X.5.1. Zachowanie zasobów regionalnej kultury kresowej
1. Cele	W gminie Dorohusk przetrwała jeszcze miejscami, przekazywana z pokolenia na pokolenie autentyczna kultura ludowa - tzw. kresowa, uzewnętrzniana w pieśniach zespołów śpiewaczych, widowiskach obrzędowych, kultywujących dawne zwyczaje, obyczaje/ odrębna gwara, słowa itp./. Celem programu jest podjęcie działań dla przetrwania na następne pokolenia kultury tego terenu.
2-3. Elementy i lokalizacja	Elementami programu są: - działania, aby tzw. nadbużański szlak turystyczny, biegnący przez Gminę Dorohusk „czerwony” przemianować na „przenikania kultur” - tworzenie nowych izb tradycji i pamięci przedmiotów codziennego użytku utworzyć w miejscowości: Świerże, Brzeźno, Okopy i Husynne. I. systematyczna organizacja imprez kulturalnych kultywujących regionalną kulturą ludową, II. przygotowanie miejsc dla organizacji imprez kulturalnych na „wolnym powietrzu”,
4. Podmioty realizujące	Gminny Ośrodek Kultury Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dorohusk Stowarzyszenie Wspierania Oświaty, Kultury, Sportu i Rekreacji Stowarzyszenie „Aktywność Młodych” Zarząd Gminny ZMW Rada Gminna Kół Gospodyń Wiejskich
5. Czas realizacji	Cały okres przewidziany Strategią
6. Koszty	Niewielkie - do ustalenia przy programowaniu szczegółowym.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Niezbędnym warunkiem jest odpowiednia liczba osób zainteresowanych kultywowaniem kultury oraz posiadane środki.

Nazwa programu	X.5.2. Program ochrony obiektów zabytkowych na terenie gminy
1. Cele	Ochrona zabytków dla następnych pokoleń oraz udział w tworzeniu kultury regionalnej i narodowej.
2. Elementy	Elementami programu są: I. identyfikacja i wnioskowanie o wpisanie do rejestru obiektów zabytkowych współcześnie odkrytych, II. podejmowanie działań pranych i organizacyjnych w celu ochrony zabytków, III. informacja społeczeństwa o lokalizacji obiektów podlegających ochronie i przybliżenie ich historii, IV. omawianie elementu ochrony zabytków i zabytków miejscowych w trakcie zajęć w szkołach
3. Lokalizacja	teren gminy – zgodnie z wykazem obiektów zabytkowych objętych ewidencją województwa lubelskiego
4. Podmioty realizujące	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury, Szkoły Wojewódzki Konserwator Zabytków Stowarzyszenia
5. Czas realizacji	W czasie realizacji niniejszej strategii
6. Koszty	Według bieżącej kalkulacji
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury narodowej realizowana będzie na bieżąco. Zabiegi konserwatorskie uzależnione są od pozyskania zewnętrznych środków finansowych n.p. z Unii Europejskiej.

Nazwa programu	X.5.3. Rozwój oświaty gminnej jako czynnik twórczego uczestnictwa w procesach transformacyjnych.
1. Cele	Przygotowanie społeczeństwa do świadomego i twórczego uczestnictwa w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego.
2. Elementy	- dalsza racjonalizacja struktury sieci szkół podstawowych i gimnazjów, - dobór dobrze przygotowanej i ciągle doskonalącej swą wiedzę kadry pedagogicznej, - budowa i rozbudowa szkół wraz z towarzyszącą infrastrukturą, - budowa krytych obiektów sportowych / hale sportowo-widowiskowe i kryte pływalnie/. - przygotowanie bazy dydaktycznej oraz kadry pedagogicznej zapewniającej wysoki poziom nauczania informatyki i języków obcych, - poprawa systemu komunikacji – dowozu dzieci do szkół
3. Lokalizacja	Dorohusk, Brzeźno i Świerże
4. Podmioty realizujące	Gmina Dorohusk jako inwestor przy: I. budowie szkoły w miejscowości Świerże, II. budowie hali sportowo-widowiskowej w Dorohusku, III. boisk sportowych w miejscowościach : Dorohusk, Brzeźno i Świerże Kuratorium Oświaty w Lublinie, Starostwo Powiatowe w Chełmie, Szkoly
5. Czas realizacji	Lata 2005- 1015
6. Koszty	Według cen bieżących – inwestycyjne 12 000 tys zł.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Uzyskanie co najmniej 80% dotacji do realizowanych inwestycji

Nazwa programu	X.5.4. Program rozwoju bazy dla masowego sportu i turystyki
1. Cele	Rozwój bazy dla masowego sportu i turystyki w znacznej mierze jest wynikiem posiadanych środków finansowych. Stąd też przy skromnych środkach własnych gminy i występujących potrzebach na realizację infrastruktury technicznej, główne działanie sprowadzać się będzie do opracowania interesujących projektów i uzyskania wsparcia finansowego na ich zrealizowanie. Celem programu jest rozwój bazy umożliwiającej masowy sport i turystykę.
2. Elementy i lokalizacja	Elementami programu są: * przygotowanie i budowa Nadbużańskiego Szlaku Rowerowego, ciągnącego się od Wyszkowa przez Janów Podlaski i Dorohusk do Hrubieszowa z wyposażeniem w odpowiednią infrastrukturę /toalety, parkingi, pola namiotowe itp./ * budowa hali sportowo-widowiskowej przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Dorohusku * budowa krytej pływalni w Dorohusku * modernizacja boiska piłkarskiego w Brzeźnie * budowa boiska sportowego w Świerżach * dalsza rozbudowa istniejącego boiska GKS „Granica” * adaptacja budynków po byłych szkołach na obiekty agroturystyczne * wykonanie bieżących napraw istniejących boisk przyszkolnych w Dorohusku oraz budowa boisk przy Zespole Szkół Ogólnokształcących z klasami integracyjnymi w Brzeźnie * organizacja gminnej sieci gospodarstw agroturystycznych * tworzenie infrastruktury turystycznej: zajazdów, campingów, pól namiotowych, tras turystycznych, wypożyczalni sprzętu, rowerów, skuterów itp. Wiele inicjatywy wnieść musi społeczność lokalna w zakresie przystosowania pobliskich terenów dla potrzeb turystyki i rekreacji.
4. Podmioty realizujące	Urząd Gminy Kluby i zespoły sportowe Stowarzyszenie Powiatów i Gmin Nadbużańskich zs w Łosicach Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dorohusk
5. Czas realizacji	Lata 2002-2015, kolejność realizacji ustali Zarząd Gminy
6. Koszty	Zostanie ustalony przy opracowywaniu programu realizacyjnego każdego zadania odrębnie. Źródła finansowania głównie zewnętrzne.
7. Warunki rozpoczęcia i realizacji	Podstawowym warunkiem jest pozyskanie odpowiednich środków finansowych.

XI. Realizacja strategii

XI.1. Instrumenty stymulowania realizacji strategii:

Aby cele założone w strategii osiągnąć oraz zrealizować zapisane w niej zadania /programy/ należy podjąć następujące działania o charakterze strategicznym:

1. Podjąć szerokie działania informujące i równocześnie jednoczące Społeczeństwo Gminy Dorohusk wokół zadań przewidzianych w niniejszym opracowaniu.

2. Podjąć niezwłocznie opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w którym powinny być uwzględnione zadania o charakterze przestrzennym.

3. Powołać do życia Stowarzyszenie d/s Rozwoju Gminy Dorohusk lub rozszerzyć zakres działań już istniejącemu Stowarzyszeniu o zagadnienia na rzecz rozwoju gminy. Stowarzyszenie powinno posiadać osobowość prawną - być zarejestrowane w sądzie. Jego celem będzie koordynacja prac oraz pozyskiwanie środków ze wszystkich dostępnych źródeł i ich wydatkowanie na zadania przewidziane w strategii, jak też kontrola wykonania zadań.

4. Realizację strategii rozpocząć już od 2002 roku -włączyć do zadań własnych gminy te zadania, które są najbardziej istotne dla jej rozwoju, z równoczesnym, intensywnym poszukiwaniem brakujących środków finansowych ze wszelkich dostępnych źródeł. Pozostałe zadania przewidzieć w latach następnych, jednak w sposób tak skoordynowany, by wzajemnie się uzupełniały w czasie i przestrzeni, traktując jako jedno wielkie, kilkunastoletnie zadanie inwestycyjne.

XI.2. System kontroli realizacji.

Niniejsza strategia nie może być li tylko książką do pokazania odwiedzającym gminę, głównie sponsorom zagranicznym, wspomagającym rozwój obszarów wiejskich w Polsce /gł. dla programu SAPARD/. Rozpoczynając jej realizację należy przewidzieć system kontroli wykonania przewidzianych w niej zadań. Najważniejszym czynnikiem dobrego planowania strategicznego nie jest sam plan, ale stopień jego wykonania. Aby temu sprostać należy:

- Utworzyć Komitet nadzorujący wykonanie zadań przewidzianych planem. Projekt składu osobowego przedstawi Zarząd do akceptacji Radzie Gminy. Do jego zadań należałoby skoordynowanie w czasie i przestrzeni planowanych zadań /z uwzględnieniem możliwości finansowych/ oraz coroczna kontrola ich realizacji. Wyniki oceny byłyby przedkładane do akceptacji Radzie Gminy. Komitet przejmie więc odpowiedzialność za terminową realizację

założonych celów i strategii. Ponieważ plan strategiczny rozwoju jest procesem dynamicznym, stąd powinien być też uprawniony do korekty i aktualizacji zadań przewidzianych w niniejszej Strategii.

Powstanie Komitetu należy dokonać tuż po przyjęciu planu przez Radę Gminy.

Rolę w/w Komitetu może też pełnić istniejące Stowarzyszenie d/s Rozwoju Gminy.

XII. Cytowana i zalecana literatura oraz ważniejsze wykorzystane materiały.

1. Atlas klimatyczny Polski, 1973, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, PPWK, Warszawa.
2. Gorzym-Wilkowski W., Miszczuk A., Miszczuk M., Żuk K.: Zarys ekonomiki gminy. Norbertinum Lublin, 1999, s. 219-247.
3. Katalog gmin województwa lubelskiego. Lubelski Sejmik Samorządowy. Norbertinum, Lublin 1994.
4. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dorohusk, uchwalony Uchwałą Rady Gminy Dorohusk Nr VI/36/94 z dnia 09.12.1994 r. ogłoszony Dzienniku Urzędowym Województwa Chełmskiego Nr 11 poz. 66 z dnia 16.12.1994 r.
5. Plan strategiczny Gminy Błazowa. Maszynopis powielany, Urząd Gminy Błazowa, 1996, s. 53.
6. Program małej retencji dla Województwa Lubelskiego. Cz. II. Koncepcja lokalizacji obiektów małej retencji. BIPROMEL Warszawa, 1997, s. 86-88.
7. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego. Lublin, listopad 2000 r.
8. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym Dz. U. Nr 16, poz. 25 z 1990 r.
9. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Dz. U. Nr 89, poz. 415 z 1994 r.
10. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin. Praca zespołowa pod kier. T. Witka. IUNG Puławy, Ser. A-40, 1981.
11. Woch F., Krasowicz S.: Wdrażanie wzorców wielofunkcyjnego /kompleksowego/
12. Zarys strategii rozwoju mikroregionu Puławy. Raport z warsztatów. Urząd Miasta Puławy, Fundacja im. F. Eberta w Warszawie. 1993.
13. I Zielnik Fajslawicki - Szczególne dni kultury zielarskiej, ekologicznej i zdrowotnej. Opracowanie zbiorowe pod red. A. Polskiego. Towarzystwo Przyjaciół Fajslawic, Fajslawice 2000, s. 180.
14. Ziółkowski M.: Planowanie strategiczne rozwoju gminy. Maszynopis powielany. SGH Katedra Samorządu Terytorialnego i Gospodarki Lokalnej w Warszawie, 1995, s. 53.
15. Protokół Nr XX/2000 z sesji Rady Gminy Dorohusk, z dnia 18 stycznia 2000r. na temat ustalenia pakietu zadań do ujęcia w strategii rozwoju gminy Dorohusk.

Spis treści

	Strona
I. Wprowadzenie.....	5
II. Cel przedsięwzięcia.....	9
III. Uzasadnienie podjęcia zadania.....	9

IV. Krótki opis metody opracowania.....	10
V. Diagnoza stanu istniejącego.....	12
V.1. Infrastruktura techniczna i społeczna.....	13
V.2. Ochrona zdrowia i środowiska.....	17
V.3. Przedsiębiorczość, turystyka i rekreacja.....	20
V.4. Rolnictwo.....	21
V.5. Kultura, oświata i sport.....	27
VI. Analiza możliwości rozwojowych gminy /Analiza SWOT/.....	30
VII. Cele rozwoju gminy.....	39
VIII. Wizje przyszłości gminy.....	43
IX. Wybór optymalnej strategii rozwoju gminy.....	46
X. Kierunki działań strategicznych oraz zadania do realizacji /programy/.....	47
XI. Realizacja strategii.....	84
XI.1. Instrumenty stymulowania realizacji strategii.....	84
XI.2. System kontroli realizacji.....	84
XII. Cytowana i zalecana literatura.....	86